

νότιο
αιγαίο

south
aegean

aegean islands
cyclades • dodecanese

Περιφέρεια **Νοτίου Αιγαίου**

νότιο αιγαίο

Βουτιά στην ψυχή του Αρχιπελάγους

south aegean

Dive into the soul of the Archipelago

Φωτογραφίες | *Photography:*
Κωνσταντίνος Σοφικίτης | *Constantinos Sofikitis*
Πέτρος Σοφικίτης | *Petros Sofikitis*
www.csfofikitis.com

Κείμενα - Επιμέλεια βιβλίου | *Text - Book editing:*
Αγγελική Ηλιοπούλου | *Aggeliki Ilioroulou*
Υπ. Διδάκτωρ Λατινικής Φιλολογίας στο ΕΚΠΑ | *PhD Candidate in Latin Philology at NKUA*
Χριστίνα Κυπαρισσά | *Christina Kyparissa*

Μετάφραση των κειμένων στην αγγλική γλώσσα | *Translation in English*
Μεταφραστικό Γραφείο “Lexilab” | *“Lexilab” Translation Services*

Σχεδιασμός | *Design:*
Ηλιάνα Αλεξάνδρου | *Iliana Alexandrou*

Εκτύπωση | *Printed by:*
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου | *Region of South Aegean*

Με την υποστήριξη | *Powered by:*

© 2023

ISBN 12345678910

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Λένε πως μια φωτογραφία είναι χίλιες λέξεις. Ένα λεύκωμα φωτογραφιών είναι μια μεγάλη αφήγηση για μια μεγάλη περιπέτεια.

Από την αυγή του Πολιτισμού μέχρι την εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης. Είναι η ιστορία μας, η ιστορία των νησιών μας, οι τόποι και οι άνθρωποι, όπως συμπλέκονται μέσα στο διαυγές φως του Αιγαίου. Είναι η ζωή μας. Η ζωή που

αποτυπώνεται στα πρόσωπά μας όπως και στην ψυχή μας. Στις πόλεις μας και στα χωριά μας. Στις ελπίδες μας και στις αγωνίες μας. Στα πανηγύρια και τους χορούς μας. Στα χαμόγελα αλλά και στα δάκρυα.

Και πάνω απ' όλα όπως εκφράζεται με την αλύγιστη θέλησή μας. Όποιος θέλει, κάνει. Έτσι κάναμε πάντα. Έτσι κάνουμε και τώρα.

Το λεύκωμα που κρατάτε στα χέρια σας είναι η αφήγηση της ζωής του Νησιώτη και της Νησιώτισσας του Νοτίου Αιγαίου. Για το πώς σμιλεύουν η αλμύρα κι ο άνεμος τις μορφές τόπων κι ανθρώπων. Για το πώς τα μάτια αντανακλούν τον βυθό της ψυχής μας, που είναι η ψυχή του Αιγαίου, που είναι η ψυχή της Ελλάδας. Μοναδικοί νησιώτες που ζουν στους δικούς τους ρυθμούς. Ποτέ δεν δειλίασαν στα δύσκολα. Όπως και δεν συμβιβάστηκαν με τα εύκολα.

Άνθρωποι με ρίζες και χαρακτήρα, μας φέρνουν «πρόσωπο με πρόσωπο» με την ψυχή του αρχιπελάγους, την ψυχή μας. Αυτή που μας κάνει να λέμε «Μπορούμε!» και να κάνουμε το αδύνατο δυνατό!

Μέσα στην καταιγίδα των προκλήσεων της τελευταίας δεκαετίας, πολλές φορές θαυμάσαμε την ψυχή του Αιγαίου και αντλήσαμε δύναμη από τη δύναμη των ανθρώπων του. Μαζί καταφέραμε να πλεύουμε σε σταθερή ρότα ανάπτυξης, γιατί το παλεύουμε με την ψυχή μας. Είναι αυτή που μας ενώνει και είναι η κληρονομιά που εκπροσωπούμε.

Πάντα μπροστά, με ανοιχτά πανιά προς το Αύριο.

Γιώργος Χατζημάρκος
Περιφερειάρχης Νοτίου Αιγαίου

*They say a picture is worth a thousand words.
A photo album is a great narrative about a great adventure. From the dawn of civilization to the age of Artificial Intelligence. It is our history, the history of our islands, the places and the people, as they engage in the clear light of the Aegean Sea. It is our life.*

The life that is reflected on our faces as well as on our souls. In our cities and in our villages. In our hopes and our anxieties. In our festivals and dances. In our smiles and tears.

And above all as expressed by our unbreakable will. Whoever wants something, does it. That's what we've always done. That's what we're doing now. The album you are holding in your hands is the narrative of the life of islanders of the South Aegean. About how salt and wind sculpt the forms of places and people. About how the eyes reflect the bottom of our soul, which is the soul of the Aegean, which is the soul of Greece.

Unique islanders who live at their own pace. They never cowered when things got tough. Just as they did not settle for easy. People with roots and character, bringing us "face to face" with the soul of the archipelago, our soul. The one that makes us say "We can!" and do the impossible!

In the storm of challenges of the last decade, we have often admired the soul of the Aegean and drawn strength from the strength of its people. Together we have managed to sail on a steady course of growth, because we are fighting with our souls. It is what unites us and it is the heritage we represent.

Always ahead, with open sails towards Tomorrow.

George Chatzimarkos
Governor of South Aegean Region

«Επειδή ο άνθρωπος αισθάνεται την ψυχή του δεμένη στο σώμα, η θάλασσα, το Αιγαίο, τον βοηθά στο να αναπτύξει το επικοινωνιακό του συναίσθημα προς τους κόσμους».

Ιωάννης Τσάτσαρης

Το λεύκωμα αυτό αντλεί το περιεχόμενό του από το Ιστοριογράφημα στο Αιγαίο (Marabou project).

Είναι ένα έργο που αποσκοπεί στη διαφύλαξη του Αιγαιοπελαγίτικου νησιωτικού πολιτισμού μέσα από την εικόνα, την κινηματογράφηση και τη μουσική. Ένα ταξίδι που ξεκινά να αποκαλύψει τις ανείπωτες ιστορίες των ανθρώπων στα νησιά του Αιγαίου με στόχο τη διαφύλαξη επαγγελματών, τοπικών εθίμων και παραδόσεων, που τείνουν στους καιρούς μας να χαθούν. Μία οπτική αφήγηση που συνίσταται από εικόνες, λέξεις, μουσική, ταινίες και εκδηλώσεις.

Συνθέτει την ιστοριογραφία εμβληματικών μορφών, συναντώντας και τιμώντας νησιωτικές κοινότητες και μοναδικά πολιτιστικά στοιχεία. Ασχολείται ενεργά με την τοπική κουλτούρα και δημιουργεί έτσι ένα ισχυρό και μοναδικό κοινωνικό αντίκτυπο με στόχο τη δημιουργία ενός φωτογραφικού λευκώματος και μίας σειράς ντοκιμαντέρ. Αποσκοπεί στην καταγραφή της ζωής στα νησιά του Αιγαίου μέσα από φωτογραφίες και βίντεο από τους Κωνσταντίνο και Πέτρο Σοφικίτη.

Ταξιδεύοντας στις Κυκλάδες και στα Δωδεκάνησα, το εικονογραφημένο λεύκωμα σκοπό έχει να λειτουργήσει ως φορέας μιας λαογραφικής ταυτότητας και να διαφυλάξει κομμάτια της ζωής των κατοίκων και του ξεχωριστού χαρακτήρα κάθε νησιού.

"Because man feels his soul tied to his body, the sea, the Aegean sea, helps him to develop his communicative feeling towards the worlds".

Ioannis Tsatsaris

This album draws its content from the Histogram in the Aegean (Marabou project).

A project that aims at the preservation of the Aegean island culture through image, filming and music. A journey that begins to reveal the untold stories of the people of the Aegean islands, aiming to preserve professions, local customs and traditions that tend to be lost in our time. A visual narrative composed of images, words, music, films and events.

It composes the historiography of iconic figures, meeting and honouring the communities and unique cultural elements of the islands, actively engaging with local culture and thus creating a powerful and unique social impact. Its goal is to create a photo album and a documentary series, aiming to document life on all 63 inhabited Aegean islands through photographs and videos by Konstantinos and Petros Sofikitis.

Travelling through the Cyclades and the Dodecanese, the illustrated album aims to act as a carrier of a folklore identity and to preserve parts of the life of the inhabitants and the unique character of each island.

Κύμα στο φως
Ξαναγεννάει τα μάτια
Όπου η Ζωή αρμενίζει προς
Τ' αγνάντεμα
Ζωή –

Οδυσσέας Ελύτης

*Wave in the light
Again gives birth to the eyes
Where Life sails toward
Far-seeing
Life–*

Odysseas Elytis

Νότιο Αιγαίο
Βουτιά στην ψυχή του Αρχιπελάγους

South Aegean
Dive into the soul of the Archipelago

Σε όλες τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα υπάρχουν ενδείξεις ανθρώπινης παρουσίας και δραστηριότητας ήδη από τα προϊστορικά χρόνια. Όλα τα νησιά πρωτοκατοικήθηκαν από Κάρες, Λέλεγες, Πελασγούς, Δρύοπες, Μινωίτες, Φοίνικες, Θράκες, Δωριείς, Αχαιούς και Αιολείς, καταλυτική όμως για τη μεγάλη ακμή που παρουσίασαν στις τέχνες και τα γράμματα υπήρξε η εμφάνιση των Ιώνων τον 8ο π.Χ. αιώνα.

Στο πλείστον τους τα νησιά οφείλουν το όνομά τους με κάποιες εξαιρέσεις σε μυθικά πρόσωπα και κυρίως στον πρώτο τους μυθικό οικιστή. Σε αντίθετη περίπτωση το οφείλουν σε λέξεις αρχαίων λαών όπως είναι κυρίως οι Φοίνικες, ή σε κάποιο εντόπιό τους χαρακτηριστικό, ιδίως σε διάφορα φυτά, ενώ κάποια νησιά είχαν άλλη ονομασία στα αρχαία χρόνια.

Εκείνα όμως τα δύο νησιά που οφείλουν αιτιολογικά την ονομασία τους στον μύθο ή και στην ετυμολογία της ελληνικής γλώσσας κατά την οποία συνδέεται τελεολογικά το όνομα με την ουσία του τόπου είναι η Ανάφη, η οποία ανεφάνη εν μέσω καταιγίδας χάρη στη φωτολουσία του Απόλλωνα που επικαλέστηκαν ναυαγοί οι Αργοναύτες, όπως παραδίδει ο Απολλώνιος Ρόδιος στα *Αργοναυτικά* του (βλ. στ. 4.1717-1718), τη στιγμή που το όνομα της Δήλου προέρχεται από το ρήμα δηλώ και γι’ αυτό σημαίνει καταφανής - φανερός και κατ’ επέκταση διαυγής – λαμπερός, επομένως συνδέεται εύλογα με τον φωτοδότη θεό Απόλλωνα ως γενέτειρά του.

Δεν είναι τυχαίο που η καρδιά του Κυκλαδικού πολιτισμού χτύπησε στο κέντρο του Αιγαίου Πελάγους την 3η χιλιετία π.Χ. έχοντας ως ιερό του νησί τη Δήλο με μία από τις μεγαλύτερες ηλιοφάνειες του ελληνικού χώρου. Μετά την καταστροφή των μινωικών ανακτόρων, γύρω στο 1450 π.Χ., στις Κυκλάδες κυριαρχούν οι Μυκηναίοι από την ηπειρωτική Ελλάδα, που μεταδίδουν στα νησιά τα δικά τους πολιτιστικά στοιχεία. Ωστόσο, η Δήλος, δηλωτική της ίδιας της τελικά της φύσης, παρεμφαίνει εαυτόν επιτελώντας σπουδαίους ρόλους σε τρεις διαφορετικές αρχαίες εποχές, ως θρησκευτικός χώρος, ως θησαυροφυλάκιο της Αθηναϊκής Συμμαχίας, αλλά και ως εμπορικός λιμένας.

Λέξεις αρχαίων λαών από τις οποίες προήλθε η ονομασία κάποιων νησιών ή και εντόπια χαρακτηριστικά στα οποία οφείλουν την ονομασία τους κάποια άλλα:

Ενδεικτικά, η Ίος οφείλει το όνομά της κατά μία εκδοχή στη φοινικική λέξη ίος, που σημαίνει σωρός από πέτρες, η Σύρος στην εξίσου φοινικική λέξη *σουρ* ή *οσούρα* που σημαίνει βραχώδης, το επίσης φοινικικής προέλευσης αρχαίο όνομα της Αντιπάρου **Ωλίαρος** πιθανότατα σημαίνει δασώδης τόπος, το όνομα ακόμη της Κάσου έχει φοινικική ρίζα (κασ-) που σημαίνει αφρός της θάλασσας, ενώ από τη φοινικική λέξη *κάρκι* ή *κάλχι* που σημαίνει πορφύρα, το όστρακο δηλ. που υπήρχε άφθονο στις ακτές του νησιού και το οποίο εμπορεύονταν οι Φοίνικες, προέρχεται το όνομα της Χάλκης. Η Κως οφείλει ίσως το όνομά της στην καρική λέξη *κοίον*, δηλ. πρόβατο λόγω της διαδεδομένης εκτροφής δασύτριχων προβάτων, ενώ στα κείμενα των Χετταίων η χώρα των Ασσυρίων καταγράφεται ως *Νισσυρίγια*, οι κάτοικοι της οποίας μάλλον εποίκησαν τη Νίσυρο.

Η Αμοργός, από την άλλη, οφείλει το όνομά της στο φυτό αμοργίς, ένα είδος λιναριού από το οποίο κατασκευάζονταν οι «άλικοι αμοργίδες», οι γυναικείοι χιτώνες του νησιού, η Ίος κατά μία εκδοχή στα ία, δηλ. τα άνθη που φύτρωναν άφθονα στο νησί, η Σχοινούσα επίσης κατά μία εκδοχή στο θαμνώδες φυτό σχίνο που ευδοκμεί σε όλο το νησί, ενώ κατά άλλη στον Ενετό άρχοντα Σχινόζα, το Φαρμακονήσι ή αλλιώς Φαρμακούσα στα βότανα που φύονταν εκεί στην αρχαιότητα, η Ρόδος στο άνθος ιβίσκου (*ρόδον*) που απεικονίζουν τα αρχαία ροδιακά νομίσματα ή στο δέντρο της ροδιάς, ενώ η Πολυάιγος, καθότι βοσκοτόπος, στις πολλές αίγες της και το Κουφονήσι σε κοιλώματα και σπηλιές που δημιουργησαν η θάλασσα και η βροχή.

Ονομασίες κάποιων νησιών στην αρχαιότητα:

Για παράδειγμα, η Αντίπαρος ονομαζόταν **Ωλίαρος**, το Αγαθονήσι *Τραγαία*, το Κουφονήσι *Λεύκη* και το Καστελλόριζο *Μεγίστη* από τον πρώτο οικιστή του νησιού Μεγιστέα. Η σημερινή του ονομασία τού αποδόθηκε στα τέλη του 14ου αι. από τους Ιωαννίτες ιππότες, όταν έχτισαν κάστρο κάτω από το οποίο αναπτύχθηκε η πόλη, **στου καστελλίου τη ρίζα**. Σχετικά με το μεσαιωνικό όνομα του νησιού υπάρχει και η εξήγηση να προέκυψε από παραφθορά του Castel-lo Rosso, δηλ. του *Κόκκινου Κάστρου*, επειδή οι ψηλοί βράχοι επί των οποίων ορθώνεται το κάστρο είναι κατακόκκινοι. Κάτι παρόμοιο συνέβη και με τη Σαντορίνη που οφείλει το σημερινό της όνομα στους Φράγκους Σταυροφόρους (από το *Σάντα Ιρίνα*), ενώ το αρχαίο της όνομα *Θήρα* το οφείλει στον πρώτο ομώνυμό της οικιστή, όταν στις αρχές του 9ου αι. π.Χ. έφθασαν στο νησί Δωριείς άποικοι από τη Σπάρτη με αρχηγό τον Θήρα.

Η Αργοναυτική εκστρατεία τοποθετείται χρονικά μία γενιά πριν την έναρξη του Τρωικού πολέμου (1250-1240 π.Χ. κατά τον Ηρόδοτο), κατά τη διάρκεια του οποίου πληροφορούμαστε στην Ιλιάδα σχετικά με τις ικανότητες του γιου του Ιάσωνα και της βασίλισσας της Λήμνου Υψιπύλης Εύνηου στο εμπόριο και τις διπλωματικές του προσεγγίσεις με τους Αχαιούς (βλ. Ομ. Ιλ. 7.467-475).

Throughout the Cyclades and the Dodecanese islands there are indications of human presence and activity since prehistoric times. All the islands were first inhabited by Carians, Lelegians, Pelasgians, Dryopians, Minoans, Phoenicians, Thracians, Dorians, Achaeans and Aeolians, but the rise of the Ionians in the 8th century was a catalyst for the great flourishing of the arts and letters.

Most of the islands owe their name, with some exceptions, to mythical persons and mainly to their first mythical settler. If not, they owe it to words of ancient peoples, such as the Phoenicians, or to a local characteristic, especially to various plants, while some islands had other names in ancient times.

But the two islands that owe their name to the myth or to the etymology of the Greek language, according to which the name is connected teleological with the essence of the place are Anafi, which ανεφάνη (anefani, ancient Greek word for: came into sight) in the midst of a storm thanks to Apollo's illumination, to which the shipwrecked Argonauts invoked, as Apollonius Rhodius quotes in his Argonauts (see verse 4.1717-1718), and Delos, which name derives from the Greek verb δηλώ (diló) and therefore it means apparent - obvious and therefore clear - shining, and it is reasonably connected with the god of light Apollo, as his birthplace.

It is no coincidence that the heart of the Cycladic civilization was beating in the centre of the Aegean Sea in the 3rd millennium BC. The island of Delos had the position as a holy sanctuary with one of the largest hours of sunshine in Greece. After the destruction of the Minoan palaces, around 1450 BC, the Mycenaean from mainland Greece dominated the Cyclades, transmitting their own cultural elements to the islands. However, Delos, indicative of its own ultimate nature, appears playing important roles during three different ancient eras, as a religious site, as a treasury of the Athenian Alliance, and as a commercial port.

Words of ancient peoples from which the name of some islands originated or local characteristics to which some others owe their name:

For example, Ios owes its name, according to one version, to the Phoenician word ίος (ios), meaning pile of stones, and Syros to the equally Phoenician word σουρ (sur) or οσούρα (osúra), meaning rocky. The ancient name of Antiparos, Ωλίαρος (Oliaros), is also of Phoenician origin and probably means a wooded land. The name of Kasos has a Phoenician root [κασ- (kas-)] meaning sea foam, while from the Phoenician word κάρκι (kárki) or κάλχι (kálhi), meaning porphyra, the shell, i.e. which was abundant on the island's coast and which was traded by the Phoenicians, comes the name of Halki. Kos probably owes its name to the bad word κοίον (koíon), i.e. sheep, because of the widespread breeding of shaggy sheep, while in the texts of the Hittites the country of the Assyrians is recorded as Νισσυρίγια (Nissyrijia), whose inhabitants probably settled on Nisyros.

Amorgos, on the other hand, owes its name to the plant αμοργίς (amorgis), a type of flax (linen) from which the "άλικοι αμοργίδες (álikoe amorgides)", the women's tunics of the island, were made, while Ios, according to one version, was named after the plant ία (ía = viola), i.e. the flowers that grew abundantly on the island. Schinoussa also according to one version owes its name to the bushy plant σχίνος (schinos = junipers) that grows all over the island, while another version refers to the Venetian noble Schinoza, Pharmakonisi or otherwise known as Pharmakousa to the herbs that grew there in antiquity, Rhodes to the hibiscus flower (ρόδον = rhódon), depicted on ancient Rhodian coins or to the pomegranate tree, while Polyaeagos, as a pasture land, to its many goats, and Koufonissi to the hollows and caves created by the sea and the rain.

Names of some islands in antiquity:

*For example, Antiparos was called Ωλίαρος (Oliaros), Agathonisi was called Τραγαία (Tragéa), Koufonisi Λεύκη (Léfki) and Kastellorizo Μεγίστη (Megisti) after the first settler of the island Megistean. Its current name was given at the end of the 14th century by the Knights Hospitallers, when they built a castle under which the city developed, **στου καστελλίου τη ρίζα** (stu kastellíu ti riza = at the root of the castle). As for the medieval name of the island, there is also the explanation that it is a corruption of Castello Rosso, i.e. the Red Castle, because the bright red high rocks on which the castle stands. Something similar happened with Santorini, which owes its current name to the Frankish Crusaders (from the name Σάντα Ιράνα (Sánta Irína), while the island owes its ancient name Θήρα (= Théra) to the first settler with the same name, when in the early 9th century BC Dorians colonists from Sparta arrived on the island led by Théra.*

The Argonautic expedition is dated one generation before the beginning of the Trojan War (1250-1240 BC according to Herodotus), during which we learn through the Iliad about the skills of the son of Jason and the queen of Lemnos, Hypsipyle of Euneus, in trade and his diplomatic approaches with the Achaeans (see Homer's Iliad 7.467-475).

ΑΡΧΑΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Σε σχέση με τα αρχαία στολίδια των ιστορικών χρόνων που σηματοδοτούν τα νησιά ανεξάλειπτα δωρίζοντας άπαξ και δια παντός φιλοκαλία, θα ήταν σφάλμα που θα άφηνε ανεπίτρεπτο κενό να μην αναφερθεί τουλάχιστον το μοναδικό στον κόσμο βρεφικό νεκροταφείο της Αστυπάλαιας (8ος αι. π.Χ.), το ιερό του Διονύσου στα Ύρια της Νάξου (8ος αι. π.Χ.), ο πέτρινος λέων της Χώρας ή αλλιώς Ιουλίδας της Κέας (7ος αι. π.Χ.), το ιερό του Απόλλωνα στο Δεσποτικό (7ος αι. π.Χ.), το ακατοίκητο νησί νοτιοδυτικά της Αντιπάρου, το άνδρηρο των Λεόντων της Δήλου (7ος αι. π.Χ.) και η Πορτάρα της Νάξου, η γιγαντιαία πύλη του ναού του Απόλλωνα (6ος αι. π.Χ.).

Επιπλέον, το ιερό της Δήμητρας στο Σαγκρί της Νάξου (6ος αι. π.Χ.), το επιτύμβιο μνημείο του ποιητή Αρχιλόχου (Αρχιλόχειο) της Πάρου (6ος αι. π.Χ.), οι αρχαίοι πύργοι της χρυσόλβιας Σίφνου (6ος - 3ος αι. π.Χ.), το ιερό του Ποσειδώνα και της Αμφιτρίτης στη θέση Κιόνια της Τήνου (4ος αι. π.Χ.), ο πανελλήνιας φήμης κατά την αρχαιότητα ναός της Λινδίας Αθηνάς στη Ρόδο (4ος αι. π.Χ.) και το Ασκληπιείο της Κω, το μεγαλύτερο θεραπευτήριο της Αρχαίας Ελλάδας που λειτούργησε και ως χώρος λατρείας του θεού Ασκληπιού αλλά και ως χώρος διδασκαλίας της ιατρικής (4ος αι. π.Χ.).

Και βέβαια, ο θαλαμοειδής Λυκιακός τάφος του Καστελλόριζου (4ος αι. π.Χ.), το ιερό του Δηλίου ή Δαλίου Απόλλωνα στην Κάλυμνο (4ος-3ος αι. π.Χ.), το υπαίθριο ελληνιστικό ιερό του Διδυμαίου Απόλλωνος και των ανατολικών θεοτήτων Ίσιδος και Σαράπιος στη θέση Καβί του Αγαθονησίου, της ναυτικής βάσης της Μίλητου και το αρχαίο θέατρο της Μήλου του 1ου αι. μ.Χ. μαζί με το προγενέστερο ελληνιστικό του τμήμα (3ος αι. π.Χ.). Ακόμη, ο δωρικός ναός της Ίσιδος της Δήλου με το άγαλμα της θεάς, τεκμήριο της πολυπολιτισμικότητας του τόπου αλλά και της ιδιότητάς του ως εμπορικού και θρησκευτικού κέντρου (2ος αι. π.Χ.), η Οικία του Διονύσου της Δήλου με το σπουδαίο ψηφιδωτό δάπεδο (2ος αι. π.Χ.), ο ναός του Ηρακλή της Κω (2ος αι. π.Χ.), η πασίγνωστη και πανωραία Αφροδίτη της Μήλου (1ος αι. π.Χ.), όπως και οι μυστηριακές της κατακόμβες του 1ου μ.Χ. αιώνα.

ANCIENT MONUMENTS

In relation to the ancient ornaments of historical periods that indelibly mark the islands by gifting once and for all with tastefulness, it would be a mistake, which would leave an impermissible gap, not to mention at least the unique in the world infant cemetery of Astypalaea (8th century BC), the sanctuary of Dionysus at Yria in Naxos (8th century BC), the stone lion of Chora or Ioulida in Kea (7th century BC), the sanctuary of Apollo at Despotiko (7th century BC), the uninhabited island southwest of Antiparos, the Terrace of Lions on Delos (7th century BC) and the Portara of Naxos, the giant gate of the temple of Apollo (6th century BC).

In addition, the sanctuary of Demeter at Sagri in Naxos (6th century BC), the funerary monument of the poet Archilochus [Archilochion] in Paros (6th century BC), the ancient towers of Sifnos (6th - 3rd century BC), the sanctuary of Poseidon and Amphitrite at Kionia on Tinos (4th century BC), the famous temple of Athena of Lindos in Rhodes (4th century BC) and the Asclepieion of Kos, the largest sanatorium in Ancient Greece, which served both as a place of worship of the god Asclepius and as a place of teaching medicine (4th century BC). And of course, the temple shaped Lycian tomb of Kastellorizo (4th century BC), the sanctuary of Dilios or Dalios Apollo in Kalymnos (4th - 3rd century BC), the open-air Hellenistic sanctuary of Didymus Apollo and the eastern deities Isis and Sarapis at Kavi of Agathonisi, the naval base of Miletus and the ancient theatre of Milos of the 1st century AD together with its earlier Hellenistic part (3rd century BC).

Furthermore, the Doric temple of Isis of Delos along with the statue of the goddess, evidence of the multiculturalism of the place and its status as a commercial and religious centre (2nd century BC), the House of Dionysus of Delos with its great mosaic floor (2nd century BC), the temple of Hercules of Kos (2nd century BC), the famous and notorious Aphrodite of Milos (1st century BC), as well as its mystical catacombs of the 1st century AD.

BYZANTINEΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΕΣ

Οι Βυζαντινές και Μεταβυζαντινές Μονές και Εκκλησίες σφραγίζουν ενίοτε ανεξίτηλα το εκάστοτε νησί συνιστώντας όχι απλώς μνημεία ιστορικής και θρησκευτικής σημασίας αλλά και έμβλημα κατά κάποιον τρόπο του ίδιου του νησιού. Παρουσιάζοντας μερικές από τις σπουδαιότερες Εκκλησίες και Μονές από τις παλαιότερες προς τις νεότερες, αυτό συμβαίνει με το μοναδικό μνημείο στον ελλαδικό χώρο στο οποίο σώζονται τέσσερις αρχιτεκτονικές φάσεις (Ρωμαϊκή – Παλαιοχριστιανική – Βυζαντινή – Μεταβυζαντινή), το οποίο βρίσκεται στη Σίκινο και είναι ο Ναός της Επισκοπής. Το μνημείο αυτό, που ευλόγως κέρδισε το 2022 το βραβείο *European Heritage Awards*, ξεκινά αρχικά την ύπαρξή του ως ναόμορφο μαυσωλείο του 2ου-3ου μ.Χ. αιώνα, για να μετατραπεί ύστερα σε τρουλλαίο Βυζαντινό ναό.

Έπειτα, το ίδιο συμβαίνει με την Παναγία την Εκατονταπυλιανή της Πάρου που χτίζεται τον 4ο αι. μ.Χ. επί Μεγάλου Κωνσταντίνου και ανακαινίζεται κατόπιν επί Ιουστινιανού τον 6ο αι. μ.Χ., την Αγία Φωτεινή της Καρπάθου (5ος ή 6ος αι. μ.Χ.), τον ναό του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου της Κω, ίσως το μοναδικό Παλαιοχριστιανικό Βαπτιστήριο του 5ου-6ου αιώνα που σώζεται σχεδόν ακέραιο ως τις μέρες μας με τοιχογραφίες του 12ου-13ου αιώνα, όπως και την Παναγία τη Δροσιανή της Νάξου, ένα από τα αρχαιότερα ιστορικά Μοναστήρια των Βαλκανίων (6ος αι. μ.Χ.). Επιπλέον, τη Χοζοβιώτισσα της Αμοργού που χτίζεται το 1088 επί Αλέξιου Α΄ Κομνηνού, επί του οποίου χτίζεται και η περίτειχη Μονή του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου της Πάτμου. Κι ενώ η Μονή ιδρύεται σε σημείο υψηλότερο από το σπήλαιο της Αποκάλυψης, ακριβώς επί του αρχαίου βωμού της θεάς Άρτεμης, χτισμένη τον 11ο εξίσου αιώνα και με αρχαία αρχιτεκτονικά υλικά, ίσως από τα ερείπια ελληνιστικού ναού της ίδιας θεάς, μνημονεύει ιστορία και η Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στο Παρθένι της Λέρου.

Σε αυτά τα Βυζαντινά μνημεία θα πρέπει να προστεθεί και η Μονή του Αρχαγγέλου Μιχαήλ του Πανορμίτη της Σύμης (15ος αι. μ.Χ.), το Μοναστήρι του Αγίου Παντελεήμονα της Τήλου του 15ου αι. μ.Χ. με τοιχογραφίες του 13ου αι. και με ξυλόγλυπτο τέμπλο του 18ου αι., η Μονή-Φρούριο των Ταξιαρχών της Σερίφου (16ος αι. μ.Χ.), όπως και η Παναγία Παραπορτιανή της Μυκόνου που δημιουργήθηκε σε πρώτη φάση κατά το διάστημα μεταξύ 16ου και 17ου αιώνα μ.Χ. και χάρη στην

BYZANTINE AND POST-BYZANTINE CHURCHES AND MONASTERIES

The Byzantine and post-Byzantine Monasteries and Churches sometimes seal indelibly the island, constituting not only monuments of historical and religious importance but also emblems of the island itself. Presenting some of the most important Churches and Monasteries from the oldest to the most recent. This is the case with the only monument in Greece in which four architectural phases (Roman - early Christian - Byzantine - post-Byzantine) are preserved and which is located in Sikinos and is the Episkopi church. This monument, which rightly won the European Heritage Awards in 2022, it originally began to exist as a temple-like mausoleum of the 2nd - 3rd century AD, and was later transformed into a Byzantine church.

Then, the same happens with Panagia Ekatontapiliani of Paros, which was built in the 4th century AD under Constantine the Great and was then renovated under Justinian in the 6th century AD, Agia Fotini of Karpathos (5th or 6th century AD), the church of St. John the Baptist of Kos, perhaps the only early Christian baptistery of the 5th - 6th century that survives almost intact to our days with frescoes of the 12th -13th century, as well as the church of Panagia Drosiani of Naxos, one of the oldest historical monasteries in the Balkans (6th century AD). In addition, the Chozoviotissa of Amorgos, built in 1088 under Alexios I Komnenos, on which the famous Monastery of Saint John the Theologian of Patmos was built. And while the monastery is founded at a point higher than the cave of the Apocalypse, right on the ancient altar of the goddess Artemis, built in the 11th century with ancient architectural materials, perhaps from the ruins of a Hellenistic temple of the same goddess, the church of Agios Georgios in Partheni of Leros also has its history.

To these Byzantine monuments should be added the Monastery of Archangel Michael Panormitis of Symi (15th century AD), the monastery of Agios Panteleimon of Tilos of the 15th century AD with frescoes of the 13th century and a wooden carved temple of the 18th century, the Monastery-Fortress of Taxiarches of Serifos (16th century AD), as well as Panagia Paraportiani of Mykonos, which was built at a first phase between the 16th and 17th centuries AD and thanks to its architectural uniqueness has become an important monument for the entire Aegean. Furthermore, the Church of the Transfiguration of Jesus the Saviour in

αρχιτεκτονική της μοναδικότητα έχει αναδειχθεί σε σημαντικό μνημείο για ολόκληρο το Αιγαίο. Περαιτέρω, η Εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στη Χώρα Κύθνου με το μοναδικό της τέμπλο του 17ου αιώνα μ.Χ., καθώς και η Μονή του Προφήτη Ηλία (18ος αι. μ.Χ.) της Σαντορίνης, ένα από τα σημαντικότερα μοναστηριακά κέντρα των Κυκλάδων.

Παράλληλα, ο ναός που κατέστησε την Τήνο έναν από τους σημαντικότερους τόπους προσκυνήματος της ορθόδοξης χριστιανοσύνης στον ελλαδικό χώρο είναι της Παναγίας Ευαγγελίστριας (19ος αι. μ.Χ.) που ξεκίνησε να χτίζεται το 1825 σε σχέδια του αρχιτέκτονα Ευστράτιου Καλονάρη, ενώ ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου της Σύρου του 19ου αι. μ.Χ. φιλοξενεί εντός του την αυθεντική ομώνυμή της εικόνα του αναγεννησιακού ζωγράφου Δομήνικου Θεοτοκόπουλου (El Greco, 1562-1564) διατηρώντας οπωσδήποτε ζωντανό το ενδιαφέρον.

ΦΥΣΙΚΗ ΟΜΟΡΦΙΑ

Οι χάρες των νησιών ποικίλλουν. Πλάι στους καλαίσθητους ανεμόμυλους και στις μοναδικές παγκοσμίως και ετερόμορφες παραλίες, χάρη στην ενίοτε πλούσια χλωρίδα τους και στα πιστοποιημένα ή μη δίκτυα μονοπατιών, χάρη όμως και στους σημαντικούς βιότοπούς τους, ενισχύεται όχι μόνο το φυσικό τους κάλλος αλλά και αναδεικνύεται ανά περίπτωση η οικολογική και περιβαλλοντική τους αξία. Ενίοτε οι θερμές πηγές και τα ιαματικά λουτρά λειτουργούν ως περαιτέρω πόλος έλξης, ενώ μεμονωμένες είναι και οι περιπτώσεις κατά τις οποίες παρουσιάζεται αξιόλογος ορυκτός πλούτος, ο οποίος μάλιστα έτυχε εκμετάλλευσης ήδη από τα αρχαία χρόνια, όπως λ.χ. συνέβη με το κάτασπρο Πάριο μάρμαρο από το οποίο φιλοτεχνήθηκαν αριστουργηματικά γλυπτά όπως είναι η Αφροδίτη της Μήλου, ο Ερμής του Πραξιτέλους και η Νίκη της Σαμοθράκης, τον οψιδιανό της Μήλου, της Νισύρου και του Γυαλιού, τη σμύριδα της Νάξου, τον χρυσό, τον άργυρο και τον μόλυβδο της Σίφνου με τα ορυχεία μετάλλων από την 3η χιλιετία π.Χ., ή τον χαλκό της Σερίφου και της Κύθνου.

Ακόμη παλαιότερα τα δύο χωνευτήρια με σκωρίες τήξης χαλκού του Γυαλιού της 7ης-6ης χιλιετίας π.Χ., αποδεικνύουν την πρώιμη άσκηση μεταλλουργίας του νησιού, ενώ όσον αφορά σε περαιτέρω αξιοποίηση

Chora Kythnos with its unique iconostasis of the 17th century AD, as well as the Monastery of Prophet Elias (18th century AD) of Santorini, one of the most important monastic centres of the Cyclades.

At the same time, the church that made Tinos one of the most important places of pilgrimage of Orthodox Christianity in Greece is the one of Panagia Evangelistria (19th century AD), which began to be built in 1825 according to the plans by the architect Efstratios Kalonaris, while in the church of the Assumption of the Virgin Mary of Syros (19th century AD) is found the original icon of the same name by the Renaissance painter Dominikos Theotokopoulos (El Greco, 1562-1564), keeping, by all means, the interest in it alive.

NATURAL BEAUTY

The charms of the islands vary. Alongside the elegant windmills and the unique and heterogeneous beaches, thanks to their sometimes rich flora and the certified or non-certified path networks, but also thanks to their important habitats, not only their natural beauty is enhanced but also their ecological and environmental value is highlighted on a case-by-case basis. Occasionally the hot springs and thermal baths act as a further attraction, while there are also cases in which there is a remarkable mineral wealth, which has been exploited since ancient times, i.e. as the case of the white Parian marble from which masterpiece sculptures such as Aphrodite of Milos, Hermes of Praxiteles and Nike of Samothrace were made of, the obsidian of Milos, Nisyros and Gyalí, the emerald of Naxos, the gold, silver and lead of Sifnos with the metal mines from the 3rd millennium BC, or the copper of Serifos and Kythnos.

Even older are the two crucibles with copper smelting rust of Gyalí of the 7th - 6th millennium BC, which prove the early practice of metallurgy on the island. As far as the further exploitation of minerals is concerned, the use of Μηλίας γης (Milía gi = the land of Milos), a titanium substance used as a pigment by painters, was characteristic in antiquity, as stated by the philosopher and pupil of Aristotle Theophrastus (cf. On Stones 62.3-4), including Apelles, a renowned painter of the 4th century BC who inspired the Renaissance painter Sandro Botticelli to

ορυκτών, χαρακτηριστική ήταν στην αρχαιότητα η χρήση της *Μηλίας γης*, μιας τιτανιούχου ουσίας που χρησιμοποιούσαν ως χρωστική ύλη οι ζωγράφοι, όπως παραδίδει ο φιλόσοφος και μαθητής του Αριστοτέλη Θεόφραστος (βλ. *Περί λίθων* 62.3-4), μεταξύ των οποίων και ο Απελλής, ένας από τους πιο σπουδαίους γραφείς του 4ου π.Χ. αιώνα που ενέπνευσε τον αναγεννησιακό Σάντρο Μποτιτσέλι για τη δημιουργία του αλληγορικού του πίνακα *Η Συκοφαντία του Απελλή (1494/95)*. Μερικά νησιά, ακόμη, κοσμούνται από το γεωλογικό αξιοθέατο των σπηλαίων, ενώ ενάλια σπήλαια διαθέτει η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι ή Δραγονήσι.

Η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι

Χλωρίδα: Πλούσια ή και σπάνια χλωρίδα διαθέτουν η Άνδρος, η Κέα, η Πάρος, η Νάξος, η Ρόδος, η Κάσος, η Τήλος και η Σύμη.
Μονοπάτια: Ειδικά στην Τήνο το επίσημο δίκτυο μονοπατιών *Tinos Trails* υπερβαίνει τα 150 χιλιόμετρα.
Βιότοποι: Βιότοπους με τους περισσότερους να έχουν ενταχθεί στο ευρωπαϊκό δίκτυο *Natura 2000* διαθέτουν η Μήλος, η Πάρος, η Νάξος, η Φολέγανδρος, η Πολύαιγος, η Ηρακλειά, η Δονούσα, η Ρόδος, η Κάρπαθος, η Κως, η Αστυπάλαια, η Τήλος, η Σύμη, η Χάλκη, η Σαρία, το Αγαθονήσι, οι Λειψοί, οι Αρκοί, η Τέλενδος και η Κίναρος.
Ιαματικά λουτρά: Ιαματικά λουτρά και θερμές πηγές διαθέτουν η Μήλος, η Κύθνος, η Σαντορίνη, η Κως και η Νίσυρος.
Σπήλαια: Σπήλαια διαθέτουν η Αντίπαρος, η Νάξος, η Ηρακλειά, η Κάρπαθος, η Κως, η Κάλυμνος, η Φολέγανδρος, η Αστυπάλαια, η Κάσος, η Πάτμος, η Τήλος, η Λέρος, η Νίσυρος και οι Λειψοί.

Η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι

ΜΟΥΣΕΙΑ

Ενώ όλα τα νησιά διαθέτουν αρχαιολογικούς χώρους ή αρχαιολογικά μουσεία, μερικά, αναλόγως με τον ίδιο τον φυσικό τους πλούτο ή και με την ιδιαίτερη δραστηριότητα στην οποία έχουν επιδοθεί ανά περίπτωση οι κάτοικοί τους, διαθέτουν και άλλα μουσεία, όπως είναι λ.χ. το Ναυτικό Μουσείο της Άνδρου όπου βρίσκεται και το Μουσείο Ελιάς Κυκλάδων, το Μουσείο Μαρμαροτεχνίας της Τήνου και η οικία-Μουσείο του Τηνίου γλύπτη Γιαννούλη Χαλεπά, το Μεταλλευτικό της Μήλου και της Σερίφου, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας όπως και το Γεωλογικό στην Απειράνθο της Νάξου, το Ορυκτολογικό της Σαντορίνης, το υπόσκαφο Μουσείο Οίνου της, καθώς και το Μουσείο της Προϊστορικής Θήρας.

Ακόμη, το Μουσείο Αγγειοπλαστικής της Σίφνου, το Βυζαντινό της

create his allegorical painting Calumny of Apelles (1494/95).

Some islands are also graced by the geological attraction of caves, while Milos, Donousa, Ano Koufonissi, Kastellorizo and Tragonisi or Dragonisi, east of Mykonos, have deep caves.

Flora: Andros, Kea, Paros, Naxos, Rhodes, Kassos, Tilos and Symi have rich or even rare flora.
Paths: Especially in Tinos, the official network of Tinos Trails exceeds 150 km.
Habitats: Milos, Paros, Naxos, Folegandros, Polyeagos, Herakleia, Donousa, Rhodes, Karpathos, Kos, Astypalaea, Tilos, Symi, Halki, Saria, Agathonisi, Lipsi, Arki, Telendos and Keenaros have most of the habitats included in the European Natura 2000 network.
Thermal baths: There are thermal baths and hot springs in Milos, Kythnos, Santorini, Kos and Nisyros.
Caves: Antiparos, Naxos, Herakleia, Karpathos, Kos, Kalymnos, Folegandros, Astypalaea, Kasos, Patmos, Tilos, Leros, Nisyros and Lipsi have caves.

Η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι

MUSEUMS

While all islands have archaeological sites or archaeological museums, some, depending on their own natural wealth or the particular activity in which their inhabitants have indulged in, have other museums, such as the Maritime Museum of Andros, where also the Museum of the Cycladic Olive Tree is located, the Museum of Marble Craft of Tinos and the house-museum of the sculptor of Tinos Giannoulis Halepas, the Mining Museum of Milos and Serifos, the Museum of Natural History and the Geological Museum in Apeiranthos of Naxos, the Mineralogical Museum of Santorini, the underground Wine Museum of Santorini, and the Museum of Prehistoric Thera.

Η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι

Furthermore, the Museum of Pottery of Sifnos, the Byzantine Museum of Sikinos, the Industrial Museum of Syros, the Museum of Marine Findings of Kalymnos, the Palaeontological Museum of Tilos, the War and Press Museum of Leros, the Volcanological Museum of Nisyros, the Museum and Library of the Monastery of St. John the Theologian of Patmos and the Museum of Rifles of Kastellorizo.

Η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι

And while the traditional island houses, thanks to their folkloric elements highlighted by their architecture, decoration and furnishings, in themselves constitute an attraction comparable to a museum - after all, all the islands have a folklore museum. Santorini owes its underground (cave) buildings to the particular morphology of its terrain with its rocky

Σικίνου, το Βιομηχανικό της Σύρου, το Μουσείο Θαλασσίων Ευρημάτων της Καλύμνου, το Παλαιοντολογικό της Τήλου, το Πολεμικό και το Μουσείο Τύπου της Λέρου, το Ηφαιστειολογικό της Νισύρου, το Μουσείο και η Βιβλιοθήκη της Μονής του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου της Πάτμου και το Μουσείο Γρίφων του Καστελλόριζου.

Κι ενώ οι παραδοσιακές νησιώτικες οικίες, χάρη στα λαογραφικά τους στοιχεία που αναδεικνύουν η αρχιτεκτονική, η διακόσμηση και η επίπλωση συνιστούν από μόνες τους αξιοθέατο εφάμιλλο ενός μουσείου - εξάλλου όλα τα νησιά διαθέτουν και λαογραφικό μουσείο - στην ιδιαίτερη μορφολογία του εδάφους της με τις βραχώδεις εξάρσεις οφείλει η Σαντορίνη τα υπόσκαφά της κτίσματα, ενώ η Σύμη διαθέτει οικισμούς διατηρητέους χάρη στην ιδιαιτερότητα της αρχιτεκτονικής της, παραδοσιακής και νεοκλασικής. Κατά τον 19ο αιώνα βαθιά επηρεασμένοι από τον Ευρωπαϊκό και τον Αθηναϊκό Νεοκλασικισμό οι τέκτονες της Σύμης προμηθεύονται άριστες πρώτες ύλες για την κατασκευή οικιών, μάρμαρο από την Πάρο και την Πεντέλη, θηραϊκή γη για τη λιθοδομή, πορσελάνη από τη Νίσυρο, ξυλεία από την Τεργέστη και κεραμίδια από τη Μασσαλία.

Αλλά και στη Σύρο, την πρωτεύουσα του Νομού Κυκλάδων, ανήκει δικαίως η φήμη μιας πόλης - ζωντανού μουσείου χάρη στα εκατοντάδες αρχοντικάίδιωτικάκαιδημόσιακτήρια. Το μουσειολογικό της ενδιαφέρον στην παραδοσιακή νησιώτικη οικία έχει στρέψει και η Κάλυμνος με το *Καλύμνικο Σπίτι*, ένα ιδιωτικό λαογραφικό μουσείο με εκθέματα του 19ου και του 20ου αιώνα μεταξύ των οποίων παραδοσιακά ενδύματα και οικοσκευή παλαιών νοικοκυριών, αλλά και με πληροφορίες για τη ζωή των Καλύμνιων σφουγγαράδων.

Η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι

ΕΝΤΟΠΙΑ ΕΔΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑ

Σήμερα, οι κάτοικοι των νησιών ασχολούνται εκτός από τον τουρισμό και τα ναυτικά επαγγέλματα με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την αλιεία και ενίοτε με τη μελισσοκομία, όπως συμβαίνει με την Τήνο, την Αμοργό, τη Σίκινο, την Ηρακλειά, την Κάσο, την Τήλο, την Κω και την Τέλενδο, παράγουν με υπερηφάνεια τα εντόπια προϊόντα τους και προσφέρουν απλόχερα στον επισκέπτη τους τα ιδιαίτερα τοπικά τους εδέσματα. Μία γεύση από τις νησιώτικες γευστικές απολαύσεις μάς δίνουν η

outcrops, while Symi has settlements that have been preserved thanks to the specificity of its architecture, both traditional and neoclassical. During the 19th century, deeply influenced by European and Athenian Neoclassicism, the craftsmen of Symi procured excellent raw materials for the construction of houses, marble from Paros and Penteli, soil of Thera for the stonework, porcelain from Nisyros, timber from Trieste and tiles from Marseilles.

Η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι

But Syros, the capital of the prefecture of Cyclades, also has the reputation of a living museum city thanks to its hundreds of private and public mansions. Kalymnos has also turned its museological interest to the traditional island home with the House of Kalymnos, a private folklore museum with exhibits from the 19th and 20th century including traditional clothing and old household appliances, but also with information about the life of the sponge divers of Kalymnos.

Η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι

LOCAL FOOD AND DRINKS

Today, the inhabitants of the islands are engaged, apart from tourism and seafaring professions, in agriculture, livestock farming, fishing and sometimes beekeeping, as is the case in Tinos, Amorgos, Sikinos, Herakleia, Kassos, Tilos and Telendos, proudly producing their local products and generously offering their visitors their special local delicacies.

Η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι

A taste of the island's culinary delights is given by the φρουτάλια (frutália) (omelette with potatoes and sausages) of Andros, the λόζα (lóza) (smoked pork) of Kea, which is also called λούζα (louza) on other islands, the atherinopita (sand smelt pie) and fava of Santorini, the fennel-fritters of Serifos, the revithada (chickpea soup) of Sifnos, the ματσάτα (matsáta) (local pasta) of Folegandros, the πατατάτο (potatáto) (traditional goat with potatoes) served in Koufonisi, the πιταρούδια (pitaroúdia) (chickpea-balls) of Rhodes, the πασά μακαρούνα (pasá makarouna) of Kos, the shrimp of Symi, the πατινιώτικη (patiniótiki) cheese pie (of Patmos), as well as the σφουγγάτα (sfoungáta) (fried cheese croquettes with sour cheese) of Kythnos.

Η Μήλος, η Δονούσα, το Άνω Κουφονήσι, το Καστελλόριζο και το ανατολικά της Μυκόνου Τραγονήσι

ανδριώτικη φρουτάλια (ομελέτα με πατάτες και λουκάνικα), η τζιιώτικη λόζα (καπνιστό χοιρινό κρέας), η οποία ονομάζεται λούζα και σε άλλα νησιά, η αθερινόπιτα και η φάβα της Σαντορίνης, οι μαραθοτηγανίτες της Σερίφου, η ρεβιθάδα της Σίφνου, τα ματσάτα (τοπικά μακαρόνια) της Φολεγάνδρου, το πατατάτο (παραδοσιακό κατσικάκι με πατάτες) που σερβίρεται στο Κουφονήσι, τα ροδίτικα πιταρούδια (ρεβιδοκεφτέδες), η κώτικη πασά μακαρούνα, το συμακό γαριδάκι, η πατινωίτικη τυρόπιτα (Πάτμου), όπως και τα σφουγγάτα (τηγανιτές τυροκροκέτες με ξινό τυρί) της Κύθνου.

Τα διάφορα εντόπια εδέσματα συνοδεύουν πάντα γαλακτοκομικά προϊόντα με πιο πικάντικη τη μυκονιάτικη κοπανιστή κι αμέσως μετά τη μελίχλωρη μανούρα Κιμώλου και το κασιώτικο αρμυροτύρι, καθώς και εντόπια ποτά (κρασί, ρακί, λικέρ ή σουμάδα ανά περίπτωση), από τα οποία περίφημο είναι το λικέρ κίτρου της Νάξου, τη στιγμή που η Σαντορίνη με τα μοναδικά αμπελογραφικά και οινολογικά της χαρακτηριστικά έχει να επιδείξει το *Ασύρτικο*, την καλύτερη κατά πολλούς λευκή ποικιλία σε ολόκληρη τη μεσογειακή λεκάνη, ενώ από τις ερυθρές ποικιλίες η *Μαντηλαριά* κατέχει τη πιο σημαντική θέση των αμπελώνων του νησιού.

Το κρασί συνιστά σήμερα για τη Σαντορίνη το κυριότερο εξαγωγικό προϊόν (85%) κι αμέσως μετά για την Πάρο (60%), γεγονός που μαρτυρά την ποιότητα και τη ζήτησή του, ωστόσο με νέκταρ παρομοιάζει ο ποιητής Αρχίλοχος τον οίνο της Νάξου. Επιπλέον, το *Κοριαντολίνο* (ούζο με ζάχαρη και κοριάνδρο) παρασκευάζεται αποκλειστικά στη Ρόδο, ενώ χαρακτηριστικό προϊόν των Λειψών συνιστά το κόκκινο γλυκό κρασί της ποικιλίας *Φωκιανό*.

Στον χορό των γεύσεων έπονται και τα Αιγαιοπελαγίτικα γλυκίσματα, όπως είναι τα αμυγδαλωτά. Χαρακτηριστικό γλυκό της Μήλου που πλαισιώνεται και από λαογραφικά στοιχεία είναι το λεγόμενο κουφέτο από ψίχα γλυκού κολοκυθιού με μέλι και αμύγδαλα που σερβίρει παραδοσιακά η μητέρα της νύφης σε γάμους και αρραβώνες. Αλλά και στην Ίο προσφέρεται σε γάμους η *σάρπη*, μια κρέμα από γάλα με μαγιά, όπως και το παστέλι για τη γλυκιά ζωή του ζευγαριού. Κι ενώ η *σισαμόμελη* (πίτα με μέλι και σουσάμι) προσφέρεται στους καλεσμένους σε Καρπάθιους γάμους, το σερβίρισμά της γίνεται για να πάρει ο *γαμπρός δύναμη*. Το περίφημο συριανό λουκούμι και η χαλβαδόπιτα

The various local dishes are always accompanied by dairy products, with the most spicy being kopanisti of Mykonos, followed by the melichlori manoura of Kymolos and the armiotiri of Kasos, as well as local drinks (wine, raki, liqueur or sumada as the case may be), from which famous is the citrus liqueur of Naxos, while Santorini, with its unique viticultural and oenological characteristics, boasts with the Assyrtiko wine, the best white variety in the entire Mediterranean basin, while among the red varieties, Mantilaria is the most important of the island's vineyards.

Today, wine is the main export product of Santorini (85%), followed by Paros (60%), which testifies to its quality and demand, however the poet Archilochus compares the wine of Naxos to nectar. In addition, Koriantolíno (ouzo with sugar and coriander) is produced exclusively in Rhodes, while the red sweet wine of the Fokiano variety is a typical product of Lipsi.

To the variety of flavours are added the sweets of the Aegean, such as marzipans. A characteristic sweet of Milos that is also accompanied by folklore elements is the so-called kouféto, made of sweet pumpkin crumbs with honey and almonds, traditionally served by the mother of the bride at weddings and engagements. But in Ios, sárpi, a cream made of milk with yeast, is also offered at weddings, as well as pastéli (sesame bars) in order to wish the couple a sweet life. And while sisamómeli (a pie with honey and sesame) is offered to wedding guests on Karpathos, it is served in order to give the groom strength.

The famous Syrian loukoumi (Turkish delight) and halvadopita made of thyme honey of Syros and freshly baked almonds are desserts that refer the palate exclusively on Syros, while the so-called Sykamnóglyko of Thirasia is a rare spoon sweet (candied fruit) made of black berries.

CULTURAL EVENTS - PLACES OF CULTURAL INTEREST

Worthy of mention are the cultural events of the islands in general, or places of broader cultural interest, of which the celebration of fairy tales of Kea stands out, focusing on the narration of fairy tales and myths, which are accompanied by music and dance and theatrical performances, as well as visual arts events. Celebrations, even related to local prod-

από θυμαρίσιο συριανό μέλι και φρεσκοψημένο αμύγδαλο είναι γλυκίσματα που παραπέμπουν τον ουρανίσκο αποκλειστικά στη Σύρο, ενώ δελεαστικό και το λεγόμενο *συκαμνόγλυκο* της Θηρασίας συνιστά σπάνιο γλυκό του κουταλιού από μαύρα μούρα.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- ΧΩΡΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Άξιες λόγου είναι και οι πολιτιστικές εν γένει εκδηλώσεις των νησιών, ή και χώροι ευρύτερου πολιτιστικού ενδιαφέροντος, εκ των οποίων ξεχωρίζουν η γιορτή των παραμυθιών της Κέας που εστιάζει σε αφηγήσεις παραμυθιών και μύθων τις οποίες πλαισιώνουν μουσικοχορευτικές και θεατρικές παραστάσεις, όπως και εικαστικά δρώμενα. Γιορτές, ακόμη, συναφείς με εντόπια προϊόντα, όπως είναι η γιορτή του μελιού, της αγκινάρας και το ρακιζιό της Τήνου έλκουν το ενδιαφέρον, ενώ στους Λειψούς δραστηριοποιείται η μαθητική εταιρεία *ΤεχνοΛειψία* με στόχο την παραγωγή και προώθηση τοπικών προϊόντων αλλά και την πολιτιστική ανάδειξη του τόπου.

Αμείωτο διατηρεί το ενδιαφέρον και το θέατρο *Οδυσσέας Ελύτης* της Ίου, στο οποίο λαμβάνουν χώρα υπό την αιγίδα της Unesco τα *Ομήρεια*, καλλιτεχνικές δραστηριότητες προς τιμήν του Ομήρου, ενώ σε μοναδική μυσταγωγική εμπειρία οδηγούν τα ηχοχρώματα του ετησίου Φεστιβάλ Θρησκευτικής Μουσικής της Πάτμου στον υπαίθριο χώρο του Ιερού Σπηλαίου της Αποκάλυψης. Την ίδια στιγμή, ιδιαίτερο θέαμα προσφέρουν και τα *Ηφαιστεια* του Δήμου Θήρας, εκείνες οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που δίνουν τη σκυτάλη στην εικονική έκρηξη του ηφαιστείου με ρίψη χιλιάδων βεγγαλικών, ενώ αξιοσημείωτη είναι η αίθουσα τέχνης *Ερμούπολη* της Σύρου όπως και ο εκθεσιακός της χώρος *Πινακοθήκη Κυκλάδων*.

Θεατρικά, επιπλέον, μουσικά και εικαστικά δρώμενα λαμβάνουν χώρα στο Φεστιβάλ της Αστυπάλαιας που διοργανώνεται από τον Πολιτιστικό της Μορφωτικό Σύλλογο *Μαξούλια*, ενώ στην Κίμωλο οι *Κιμωλίστες* αναλαμβάνουν δράσεις που σχετίζονται με τον πολιτισμό αλλά και με το περιβάλλον, όπως είναι ο καθαρισμός παραλιών. Παράλληλα, στο Περιβαλλοντικό - Πολιτιστικό πάρκο της Πάρου διοργανώνονται

ucts, such as the honey festival, the artichoke festival and the rakizió of Tinos attract interest, while in Lipsi the student company TechnoLeipsia is active, aiming at the production and promotion of local products and the cultural promotion of the place.

The Odysseas Elytis Theatre of Ios, where artistic activities in honour of Homer take place under the auspices of Unesco maintains a close interest, while the sounds of the annual Patmos Religious Music Festival in the open-air area of the Holy Cave of the Apocalypse lead to a unique mystical experience. At the same time, the Ifésteia (volcano festival events) of the Municipality of Thera, the cultural events that give the baton to the virtual eruption of the volcano with thousands of fireworks, are a real spectacle, while the Hermoupolis art gallery of Syros and its exhibition space, the Cycladic Gallery, are noteworthy.

Theatrical, musical and artistic events take place at the Festival of As-typalea organized by the Cultural Association of Maxoúlia, while in Kimolos the Kimolístes undertake actions related to culture and the environment, such as the cleaning of beaches. At the same time, the Environmental - Cultural Park of Paros hosts musical and dance events and amateur theatrical performances, while the Kydoniéos Foundation of Andros hosts the annual Plóes, an exhibition of works by painters.

The various cultural events are accompanied by the tasty Nicólaos Tselementés Cycladic Gastronomy Festival of Sifnos, where island delegations gather and showcase their traditional recipes and flavours. At the same time, the Cultural Centre of Ermoupolis in Syros, the House of Asia Minor Memory honours in its own way the historical event of the population, the cultural and economic strengthening of the island by the refugees after the Asia Minor disaster of 1922 and the populations' exchange. The loukoumi (turkish delight) factories of Syros are proof of the economic development of the island thanks to the contribution of the Asia Minor refugees, a fact that took place on all the islands and especially on Kea with its tobacco cultivation or on Mykonos, which became a centre of weaving thanks to the know-how of weaving, while Paros owes the systematic development of its agriculture to the Asia Minor refugees.

μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις και ερασιτεχνικές θεατρικές παραστάσεις, ενώ στο Ίδρυμα Κυδωνιέως της Άνδρου φιλοξενούνται ετησίως οι *Πλόες*, μία έκθεση με έργα ζωγράφων.

Τις διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις πλαισιώνει γευσίμεστο το Φεστιβάλ Κυκλαδικής Γαστρονομίας *Νικόλαος Τσελεμεντές* της Σίφνου, όπου αντιπροσωπείες νησιών συγκεντρώνονται και επιδεικνύουν τις παραδοσιακές τους συνταγές και γεύσεις. Την ίδια στιγμή, το Πνευματικό Κέντρο Ερμούπολης της Σύρου η *Στέγη Μικρασιατικής Μνήμης* τιμά με τον τρόπο του το ιστορικό γεγονός της πληθυσμιακής, πολιτισμικής αλλά και οικονομικής ενίσχυσης του νησιού εκ μέρους των προσφύγων μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922 και την ανταλλαγή πληθυσμών. Οι βιοτεχνίες λουκουμιών της Σύρου συνιστούν απόδειξη οικονομικής ανάπτυξης του νησιού χάρη στη συνεισφορά των Μικρασιατών, γεγονός που συνέβη σε όλα τα νησιά και ειδικά στην Κέα με τις καλλιέργειες καπνού ή στη Μύκονο που έγινε κέντρο υφαντικής χάρη στην τεχνογνωσία της ύφανσης, ενώ η Πάρος οφείλει τη συστηματική ανάπτυξη της γεωργίας της στους Μικρασιάτες πρόσφυγες.

ΠΟΙΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

Άνθρωποι των γραμμάτων της αρχαιότητας από τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα τιμούν με το ποιητικό και συγγραφικό τους έργο τη γενέτειρά τους, επεκτείνοντας τη φήμη της παγκοσμίως και στο διηνεκές. Εντυπωσιάζει η ιατρική παράδοση στην Κω, στην οποία έδρασαν και έγραψαν αρκετοί γιατροί, αλλά και η τεράστια ειδολογική ποικιλία της συγγραφικής παραγωγής της Ρόδου που αφορά σε ποίηση, φιλοσοφία, ιστορία, ρητορική και γραμματική τέχνη, μαθηματικά και αστρονομία και η οποία αναδεικνύει το νησί του *Ήλιου* σε μεγάλο πνευματικό κέντρο.

Από τον 7ο έως και τον 1ο π.Χ. αιώνα καταθέτουν στην ανθρωπότητα τα γραπτά τους μνημεία, που έχουν διασωθεί έως σήμερα σε αρκετές περιπτώσεις ακέραια, από την Πάρο ο λυρικός ποιητής Αρχίλοχος (7ος αι. π.Χ.), ο μιμογράφος και παρωδιογράφος Εύβοιος (4ος αι. π.Χ.) και ο γραμματικός Δημέας (3ος αι. π.Χ.), από την Αμοργό ο ποιητής Σημωνίδης (7ος-6ος αι. π.Χ.), από τη Σύρο ο φιλόσοφος Φερεκύδης

PRAISING OF POETS AND WRITERS

Men of letters of antiquity from the Cyclades and the Dodecanese honour their hometown with their poetic and literary work, extending its fame worldwide and in perpetuity. The medical tradition of Kos, where many physicians worked and wrote, is impressive, as is the enormous variety of Rhodes' literary production in poetry, philosophy, history, rhetoric and grammar art, mathematics and astronomy, which turns the island of the sun into a great intellectual centre.

From the 7th to the 1st century BC they provide to humanity their written monuments, which have survived intact in several cases to this day. From Paros the lyric poet Archilochus (7th century BC), the mimeographer and parody writer Euboea (4th century BC) and the grammarian Dimeas (3rd century BC), from Amorgos the poet Semonides (7th - 6th century BC), from Syros the philosopher Ferekydes (6th century BC), from Leros the gnostic poet Demodocus (6th century BC), from Milos the poet Diagoras (5th century BC) and the equally poet and guitarist Melanippides (5th century BC), from Andros the comic poet Amphias (4th century BC), from Astypalaea the historian Onesikritos, who wrote about the treatment of Alexander the Great (4th century BC), from Sifnos the physician Diphilos (3rd century BC), from Kea the lyricist Simonides and his nephew the choral poet Bacchylidis (6th century BC), the sophist Prodicus (5th century BC), the historian Xenomides (5th century BC), the philosopher Ariston (3rd century BC) and the physician Erasistratus (3rd century BC), from the perfumer island of Tilos the poetess Herinna (4th century BC), from Kos the physician Hippocrates (5th century BC), the equally physician and his son Thessalus (4th century BC), the physician Praxagoras (4th century BC), the physician Filinos (3rd century BC), the grammarian and poet Philotas (4th - 3rd century BC) and the poet Herod (3rd century BC).

From Rhodes, Cleobulus, the tyrant of Lindos and one of the Seven Wise Men (7th century BC), the epic poets Pisinios and Pisandros (6th century BC), the comedian Anaxandridis (4th century BC), the philosopher Eudemus (4th century BC), the epic poet Apollonius of Rhodes (3rd century BC), the poet Antagoras (3rd century BC), the historian Antisthenes (3rd century BC), the historian Eudoxus (3rd century BC), the philosopher Hieronymus (3rd century BC), the mathematician and astronomer

(6ος αι. π.Χ.), από τη Λέρο ο γνωμικός ποιητής Δημόδοκος (6ος αι. π.Χ.), από τη Μήλο ο ποιητής Διαγόρας (5ος αι. π.Χ.) και ο εξίσου ποιητής αλλά και κιθαρωδός Μελανιπίδης (5ος αι. π.Χ.), από την Άνδρο ο κωμικός ποιητής Αμφίας (4ος αι. π.Χ.), από την Αστυπάλαια ο ιστορικός Ονησίκριτος που έγραψε για την αγωγή του Μεγάλου Αλεξάνδρου (4ος αι. π.Χ.), από τη Σίφνο ο γιατρός Δίφιλος (3ος αι. π.Χ.), από την Κέα ο λυρικός Σημωνίδης και ο ανηψιός του χορικός ποιητής Βακχυλίδης (6ος αι. π.Χ.), ο σοφιστής Πρόδικος (5ος αι. π.Χ.), ο ιστορικός Ξενομήδης (5ος αι. π.Χ.), ο φιλόσοφος Αρίστων (3ος αι. π.Χ.) και ο γιατρός Ερασίστρατος (3ος αι. π.Χ.), από την αρωματοποιό Τήλο η ποιήτρια επυλλίων Ήριννα (4ος αι. π.Χ.), από την Κω ο γιατρός Ιπποκράτης (5ος αι. π.Χ.), ο εξίσου γιατρός και γιος του Θεσσαλός (4ος αι. π.Χ.), ο γιατρός Πραξαγόρας (4ος αι. π.Χ.), ο γιατρός Φιλίνος (3ος αι. π.Χ.), ο γραμματικός και ποιητής Φιλητάς (4ος-3ος αι. π.Χ.) και ο ποιητής Ηρώδας (3ος αι. π.Χ.).

Από τη Ρόδο ο Κλεόβουλος, ο τύραννος της Λίνδου και ένας από τους Επτά σοφούς (7ος αι. π.Χ.), οι επικοί ποιητές Πείσινος και Πείσανδρος (6ος αι. π.Χ.), ο κωμικός Αναξανδρίδης (4ος αι. π.Χ.), ο φιλόσοφος Εύδημος (4ος αι. π.Χ.), ο επικός ποιητής Απολλώνιος ο Ρόδιος (3ος αι. π.Χ.), ο ποιητής Ανταγόρας (3ος αι. π.Χ.), ο ιστορικός Αντισθένης (3ος αι. π.Χ.), ο ιστορικός Εύδοξος (3ος αι. π.Χ.), ο φιλόσοφος Ιερώνυμος (3ος αι. π.Χ.), ο μαθηματικός και αστρονόμος Άτταλος (2ος αι. π.Χ.), οι φιλόσοφοι Εκάτων, Παναίτιος και Στρατοκλής (2ος αι. π.Χ.), ο γραμματικός Αριστοκλής (2ος ή 1ος αι. π.Χ.), ο φιλόσοφος Ανδρόνικος (1ος αι. π.Χ.), ο φιλόσοφος και αστρονόμος Γέμινος (1ος αι. π.Χ.) και οι ρητοροδιδάσκαλοι Έμπυλος και Κάστωρ (1ος αι. π.Χ.).

Τη σημερινή εποχή ένας από τους πιο πνευματώδεις Έλληνες συγγραφείς ο λογοτέχνης και δοκιμιογράφος Εμμανουήλ Ροϊδής (1836-1904) από τη Σύρο στιγματίζει τον χρόνο αφήνοντας τη μοναδική λογοτεχνική του σφραγίδα μαζί με τον επίσης συριανό λόγιο, ποιητή και πεζογράφο Δημήτριο Βικέλα (1835-1908), ενώ εισηγητής του υπερρεαλισμού στην Ελλάδα ο ποιητής, πεζογράφος, φωτογράφος και ψυχαναλυτής Ανδρέας Εμπειρικός (1901-1975) με καταγωγή από την Άνδρο εμπλουτίζει με το έργο του την ποιητική πράξη στο νεοελληνικό ποιητικό γίγνεσθαι.

Attalus (2nd century BC), the philosophers Hecaton, Panethius and Stratocles (2nd century BC), the grammarian Aristocles (2nd or 1st century BC), the philosopher Andronicus (1st century BC), the philosopher and astronomist Geminus (1st century BC) and the rhetoricians Empylus and Castor (1st century BC).

In the present day, one of the most witty Greek writers, the literary and essayist Emmanuel Roidis (1836-1904) from Syros, leaves his mark in time by leaving his unique literary mark along with the Syrian scholar, Dimitrios Vikelas (1835-1908), a Syrian poet and prose writer, while the poet, prose writer, photographer and psychoanalyst Andreas Embirikos (1901-1975) from Andros, who introduced surrealism to Greece, enriched the poetic practice in the modern Greek poetic scene with his work.

δωδεκάνησα

dodecanese

*Προφήτης Ηλίας, Νίσυρος
/ Prophet Elias, Nisyros*

*Νίσυρος, Παναγιά Κυρά, Πανηγύρι Αυγούστου
/ Panagia Kira, August Feast, Nisyros*

Λιμάνι Καρπάθου
/ Karpathos Port

Όλυμπος, Κάρπαθος
/ Olympos, Karpathos

Πάτμος
/ Patmos

Αρκιοί
/ Arkii

Πάτος
/ Patmos

Κείμενο: Χριστίνα Κυπαρισιά / Text: Christina Kyparissa

ΠαπαΓιάννης, Κάρπαθος

Όλη η ζωή του Παπαγιάννη είναι «χτισμένη» στον τόπο όπου βρήκαν διαφυγή από τους Σαρακηνούς τον 7ο αιώνα μ.Χ. οι κάτοικοι της αρχαίας Βρουκούντας. Εκείνων τα χέρια έχτισαν τον περίτεχνο ναό που μέχρι και σήμερα ο ίδιος λειτουργεί για τους ελάχιστους κατοίκους της Ολύμπου. «Στην Όλυμπο γεννήθηκα και από εδώ θα αποδημήσω». Όταν στα 52 του χειροτονήθηκε, δέθηκε σώμα και πνεύμα με την ιδιαίτερη πατρίδα του για δεύτερη φορά.

Η πρώτη ήταν τότε που μαζί με ακόμη ένα από τα εννιά αδέρφια του, ήταν οι μόνοι από τη μεγάλη οικογένειά του που έμειναν πίσω το '60, όταν η ζωή στο χωριό άρχισε να αλλάζει άρδην, να γίνεται η Όλυμπος μια νεκρή πολιτεία, όπως την αποκαλεί. Η φυγή των γυναικών μαζί με τους συζύγους τους προς ένα καλύτερο μέλλον, ήταν η αρχή του τέλους, λέει.

Για εκείνον ωστόσο, ήταν μια ευκαιρία να μείνει στον τόπο του, να αφήσει τα αγγλέζικα που είχε μάθει για να πάει στις Αμερικές, και να πιάσει το μυστήρι. Δίπλα σε έναν μάστορα έγινε τεχνίτης, διδάχθηκε την οικοδομή, πώς ξεχωρίζεις για κάθε μερεμέτι και εργασία πόσο νερό και χώμα κάνουν την λάσπη να κρατήσει το χτίσμα ακέραιο, αιώνιο. Τα χρήματα από την ξενιτιά που γυρνούσαν στο χωριό, ήταν για να μη ρημάξουνε τα σπίτια και οι περιουσίες των οικογενειών δια της απουσίας τους.

Οικοδόμος και φύλακας άγγελος, αφήνει το αποτύπωμα της δικής του ζωής στους τοίχους των σπιτιών που φρόντισε να μείνουν όρθια και στις ψυχές των ανθρώπων που επέλεξαν να παραμείνουν στον τόπο ετούτο.

ΠαπαΓιάννης, Karpathos

Paragiannis' entire life is "built" in the place where the inhabitants of ancient Broukounda found refuge from the Saracens in the 7th century AD. It was their hands that built the elaborate temple, which to this day still operates for the few inhabitants of Olympus. "In Olympus I was born and from here I will finish my life". When he was ordained at the age of 52, he was bound in body and spirit to his homeland for the second time.

The first was when he and one of his nine brothers and sisters were the only ones from his large family left behind in the 1960s, when life in the village began to change radically, when Olympos became a dead town, as he calls it. The flight of women with their husbands to find a better future was the beginning of the end, he says.

For him, however, it was a chance to stay in his home town, to leave the English language behind he had learned in order to go to the America, and to begin working with the trowel. Next to a master craftsman he became a craftsman, he was taught how to build, how to sort out for each minor or bigger work how much water and soil you may need to make the mud keep the building intact, eternally. The money from the villagers who left abroad were given back, only so that the houses would stay put and property of the families would not be destroyed by their absence.

As a builder and guardian angel, he leaves the imprint of his own life on the walls of the houses, making sure they remained standing, and on the souls of the people who chose to remain in this place.

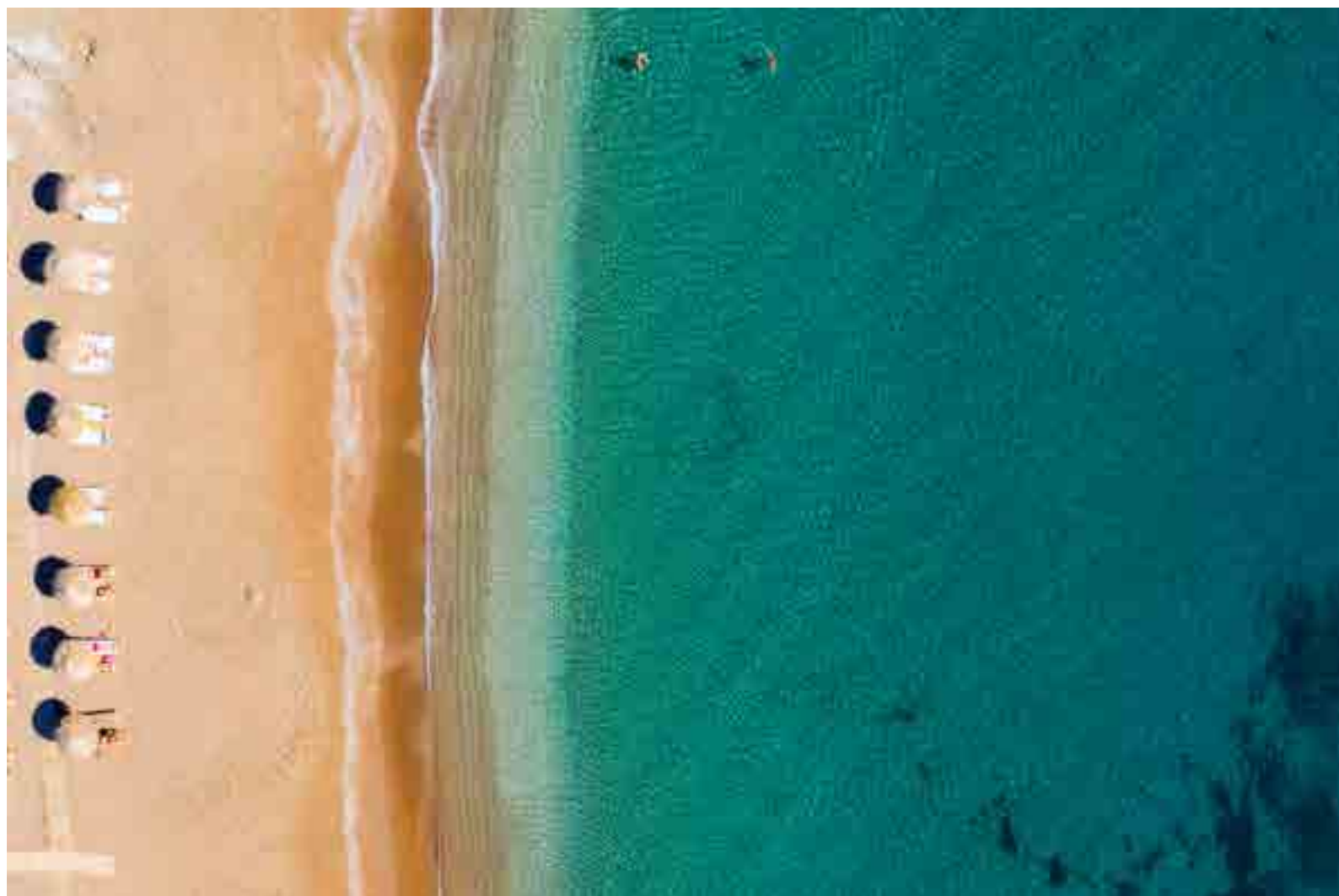
Όλυπος, Κάρπαθος
/ Olympos, Karpathos

Λειψοί
/ Lisperi

Λειψοί
/ Lisperi

Λίνδος, Ρόδος
/ Lindos, Rhodes

Βροκούντα, Κάρπαθος
/ Vrokounda, Karpathos

*Παραλία Κολύμπια, Ρόδος
/ Kolymbia Beach, Rhodes*

*Λίνδος, Ρόδος
/ Lindos, Rhodes*

Κείμενο: Αγγελική Ηλιοπούλου / Text: Aggeliki Iliopoulou

Ευάγγελος, Λειψοί

Ο Ευάγγελος Καΐρης γεννήθηκε το 1941, στο ξέσπασμα του Β' παγκοσμίου πολέμου, και υπήρξε ο μόνος από τα τρία του αδέρφια που έμεινε στον τόπο του, τη στιγμή που εκείνα μετανάστευσαν σε Αυστραλία και Βέλγιο. Μία εικοσαετία έλειψε από το νησί εργαζόμενος στην Αθήνα, κι εκείνο που του έλειψε κατά την περίοδο αυτή ήταν η αλληλεγγύη και οι ενωτικοί δεσμοί των οικογενειών που στόλιζαν τους Λειψούς.

Όλα τα οδικά δίκτυα και οι κατασκευές του Δήμου έτυχαν της επιμέλειας του Ευάγγελου Καΐρη, τα εργατικά χέρια του οποίου καταπιάστηκαν και με τη γεωργία και με την κτηνοτροφία, αλλά και με τα καμίνια που διέθετε το νησί μέχρι το 1970. Όποιος είχε τότε μουλάρι, αφηγείται, είχε και δουλειά. Ο ίδιος είχε μουλάρι από τον πατέρα του και όσον αφορά στις γεωργικές εργασίες λέει χαρακτηριστικά πως «παλιά οι άνθρωποι τη δουλεύανε τη γη». Με την ίδια νοσταλγία και πίκρα βιώνει πλέον την απώλεια των παραδόσεων αλλά και τη μείωση της ενασχόλησης με την κτηνοτροφία.

Δεν είναι μόνο οι γεωργικές και οι κτηνοτροφικές δραστηριότητες που έχουν χάσει πλέον την παλαιά τους πρωτοκαθεδρία στον εργασιακό χώρο. Ο Ευάγγελος Καΐρης αναπολεί το ίδιο νοσταλγικά και τα γλέντια που γίνονταν τη δεκαετία του 1970, έως και τρία εβδομαδιαίως, τα οποία με τη σειρά τους πλαισίωναν την κοινωνική ζωή του τόπου. Τα άσπρα του μαλλιά εναρμονίζονται μαγικά με τα σύννεφα του ουρανού, ενώ στο λαμπερό του πρόσωπο, τα χαρακτηριστικά του οποίου αποκαλύπτουν έναν ιδιαίτερα όμορφο νεαρό στα νιάτα του, αντανακλώνται γλυκόπικρες μνήμες από εικόνες καταστροφής μα και του μεγαλείου της φύσης. Έτσι, θυμάται το τσουνάμι και την πλημμύρα που προκάλεσε ο σεισμός του 1957, μα και το καταπράσινο από τους αμπελώνες νησί του.

Evangelos, Lipsi

Evangelos Kairis was born in 1941, at the outbreak of the Second World War, and was the only one of his three brothers to remain in his homeland, at the time when they emigrated to Australia and Belgium. He was away from the island for twenty years, working in Athens, and what he missed during this period was the solidarity and the unifying bonds of the families that adorned the island of Lipsi.

All the road networks and constructions of the Municipality were supervised by Evangelos Kairis, whose hard-working hands were engaged in agriculture and livestock farming, as well as in the furnaces operating on the island until 1970. Whoever had a mule back then, he says, had a job. He had a mule from his father and as far as agricultural work is concerned he says that "in the old days people used to work the land". With the same nostalgia and bitterness, he now experiences the loss of traditions and the reduction of involvement with livestock farming.

It is not only agricultural and livestock activities that have now lost their former dominance in the workplace. Evangelos Kairis remembers with the same nostalgia the parties that took place in the 1970s, up to three a week, which in turn surrounded the social life of the place. His white hair harmonizes magically with the clouds of the sky, while his shining face, whose features reveal a particularly handsome young man in his youth, reflects bittersweet memories of images of destruction and the splendour of nature. Thus, he remembers the tsunami and the flood caused by the earthquake of 1957, but also the green vineyards of his island.

Σύμη
/ Simi

*Παχιά Άμμος, Νίσυρος
/ Pachia Ammos, Nisyros*

*Πάτμος
/ Patmos*

Καστελλόριζο
/ Kastellorizo

Κάλυμνος
/ Kalymnos

Κως
/ Kos

Χάλκη, θέα από το Κάστρο
/ Halki, view from the Castle

Κείμενο: Αγγελική Ηλιοπούλου / Text: Aggeliki Iliopoulou

Ανεζούλα Κωνσταντίνου, Κάρπαθος

Η αλήθεια είναι πως οι μνήμες και οι συνθήκες ζωής της ογδονταπεντάχρονης σήμερα Ανεζούλας από την Κάρπαθο υπήρξαν τόσο επαχθείς που δεν θα ήταν εφικτό να τις εξαλείψει ποτέ από το μυαλό της. «Τα πάθη του Χριστού κράτησαν ημέρες, τα δικά μου χρόνια», λέει, αφού εργάστηκε σκληρά και δεν είχε καμία υποστήριξη. Η Ανεζούλα είναι πλέον από τους ελάχιστους κατοίκους στην περιοχή της Αυλώνας όπου ζει όλον τον χρόνο. Στις ελάχιστες ευχάριστες μνήμες της ανήκει και το πρώτο της γλέντι που χάρηκαν τα παιδικά της μάτια στη Βρουκούντα, πριν από περίπου 75 χρόνια. Αυτό το πανηγύρι ξεκίνησε με την ιδιωτική πρωτοβουλία μιας οικογένειας, και μόνο αργότερα έγινε κοινοτικό. Η Ανεζούλα αφηγείται και ένα θαύμα που είχε γίνει εκεί, όταν ένα παιδί έπεσε σε μια σπηλιά κι η θάλασσα το έβγαλε ζωντανό σε μια παραλία λίγο πιο μακριά, περίπου στα 500 με 600 μέτρα.

Μόνο ένα θαύμα θα μπορούσε να την κάνει να ξεχάσει την επίταξη των Ιταλών στον πόλεμο όταν μαζί με τη μητέρα της μάζευε ελιές, ή να ξεχάσει την πολύχρονη ασθένεια του άντρα της, εξαιτίας της οποίας αναγκάστηκε να εργαστεί επίπονα και για τον ίδιο, αλλά και για τους ανήμπορους γονείς της που στερούνταν τα πάντα. Κι ενώ σήκωνε χαλίκια, τσιμέντα και σίδερα από την Ανατολή ως τη Δύση σε οικοδομές στην Αθήνα, όπου «δεν έπρεπε να κοιτάς ρολόι» αλλά να δουλεύεις νυχθημερόν, ενώ εργάστηκε σε εργοστάσια, εκείνο που λύγισε τη λεοντόκαρδη φύση της ήταν η εργασία της σε νοσοκομεία και ψυχιατρεία (κλινική Καψάλα και Σισμανόγλειο - στην πτέρυγα των φυματικών το 1969). Μόλις δύο χρόνια άντεξε να βλέπει άρρωστα παιδιά κι έφυγε από το ψυχιατρείο όταν άρχισε κι εκείνη να χάνει το μυαλό της.

Η Ανεζούλα υπήρξε βράχος στην ασθένεια του άντρα της. Τη μισή της ζωή δούλεψε και την άλλη μισή φρόντιζε τον άρρωστο άντρα της. Έπρεπε να βγάλει τα προς το ζην, να πληρώνει το ενοίκιο, να αγοράζει φάρμακα, αλλά και να ζησει τους γονείς της, καθώς ο αδελφός της όταν παντρεύτηκε άνοιξε το σπίτι του κι έφυγε εκτός Καρπάθου. Κι όμως σ' αυτόν τον αδελφό έστειλε με γράμματα μαντινάδες. Η ίδια στάθηκε, όπως λέει, συμπαραστάτης της οικογένειας.

Anezoula Konstantinou, Karpathos

The truth is that the memories and life conditions of the eighty-five-year-old Anezoula from Karpathos were so burdensome that it would be impossible for her to erase them from her mind. "The sufferings of Christ lasted for days, mine lasted for years," she says, after working hard and having no support. Anezoula is now one of the few residents in the area of Avlona, where she lives all year round. Among her few pleasant memories is the first party that she saw with her childish eyes in Vroukunda, some 75 years ago. This festival began with the private initiative of a family, and only later became a community festival. Anezoula also recounts a miracle that had happened there, when a child fell into a cave and the sea brought him out alive on a beach a little further away, about 500 to 600 meters.

Only a miracle could have made her forget the Italian invasion during the war, when she was picking olives with her mother, or forget her husband's long illness, because of which she had to work hard for him and for her helpless parents who were deprived of everything. And while she lifted gravel, cement and iron from East to West on building sites in Athens, where "you shouldn't have to watch the clock" but to work around the clock, while she worked in factories, what broke her lion-hearted nature was her work in hospitals and psychiatric hospitals (Kapsala Clinic and Sismanoglio - in the tuberculosis ward in 1969). She only endured two years seeing sick children and left the mental hospital when she also started to lose her mind.

Anezoula has been a rock during her husband's illness. Half of her life she worked and the other half she took care of her sick husband. She had to make a living, pay the rent, buy medicine, but also live with her parents, as her brother opened his house when he married and left Karpathos. And yet to this brother she was sending mantinades (Cretan folk songs) in letters. She was, as she says, the supporter of the family

Νίκος Καλούδης, Χάλκη
/ Nikos Kaloudis, Halki

Πάτμος
/ Patmos

Κάσος
/ Kasos

Αυλώνας Καρπάθου
/ Avlonas, Karpathos

Πλατύς Ιωάννης Γουμενή, Λέρος
/ Platis Ioannis Goumeni, Leros

Λειψοί
/ Lipsi

*Ηφαίστειο Νισύρου
/ Nisyros Volcano*

*Λιμάνι Καπάθου
/ Karpathos Port*

*Παραλία Έξω Ελάρης, Κάρπαθος
/ Exo Elari beach, Karpathos*

*Παραλία Χέλτρος, Κάσος
/ Chelatro Beach, Kasos*

Κουφονήσια
/ Koufonisia

Λειψοί
/ Lipsi

Κείμενο: Χριστίνα Κυπαρισσία / Text: Christina Kiparissa

Μικές Καστρινός, Κάλυμνος

Ο πάππος του και ο πατέρας του είχαν τα χέρια τους δουλεμένα στο καρνάγιο, εκεί που χώθηκε και ο ίδιος του παλικαράκι, απ' όταν τέλειωσε την Τετάρτη Δημοτικού. Από τα εκατό τρεχαντήρια στο λιμάνι τώρα, τα ογδόντα θα 'χουν γίνει από τα χέρια του.

Ο Μικές Καστρινός είναι караβομαραγκός εδώ και μια ζωή, και ακόμη, κάθε μέρα δουλεύει με το ξύλο. Για τον εαυτό του έχει φτιάξει τη Ζαχαρούλα του, από πεύκο, που βγάζει γερά σκαριά, όπως λέει. Γιατί άμα βουτήξει το πεύκο στο νερό, έπειτα θέλει να βγει ξανά μια - δυο φορές για να καεί, και μετά μπορεί να αντέξει και εκατό χρόνια.

Τη δουλειά που έμαθε εμπειρικά πλάι στον πατέρα του, την εξέλιξε με τις γνώσεις γεωμετρίας που πήρε πλάι στον υποπλοίαρχό του όταν υπηρέτησε στο ναυτικό. Καμαρώνει για τον γιο του που ασχολείται και εκείνος με την τέχνη που περνάει από πατέρα σε γιο, και είναι μία τέχνη που θέλει να την αγαπάς, γιατί είναι πολύ δύσκολη και δεν πληρώνεται καλά πια, που όλα τα κάνουν τα εργοστάσια. «Όλα στη ζωή μπορούν να είναι δύσκολα, και το να τρως δύσκολο είναι, αλλά άμα το θέλεις, όποια δουλειά και αν κάνεις τη μαθαίνεις. Ό,τι θέλεις, το μαθαίνεις».

Mikes Kastrinos, Kalymnos

His grandfather and father had worked with their hands in the carny, where he also began to work after finishing the fourth grade. Of the one hundred trechanditi (small sea-going fishing vessels) in the harbour now, eighty must have been made by his hands.

Mikes Kastrinos has been a ship carpenter for a lifetime, and still, every day he works with wood. For himself, he has made his own Zacharoula, made of pine, which he says makes good ships.

When the pine tree is submerged in water, it needs to come out again and be burnt once or twice, and then it can last for a hundred years. The work that he learned through experience alongside his father was developed by him with the knowledge of geometry he picked up alongside his lieutenant when he served in the navy. He is proud of his son who is also involved in art, which is passed on from father to son, and it is an art that you must love, because it is very difficult and it doesn't get paid well anymore, since the factories do it all. "Everything in life can be difficult, even eating can be difficult, but if you want something, whatever work you do, you learn it. Whatever you want, you can learn."

Πέτρος Ιωάννου, Χάλκη
/ Petros Ioannou, Halki

Βρουκούντα, Κάρπαθος
/ Vroukounta, Karpathos

*Χάλκη
/ Halki*

*Μικές Καστρινός, Καραβομαραγκός, Κάλυμνος
/ Mikes Kastrinos, Ship carpenter, Kalymnos*

*Χώρα Κάσου
/ Chora, Kasos*

*Τσαμπίκος, Ψέριμος
/ Tsambikos, Pserimos*

κυκλάδες

cyclades

Σαρακίνηκο, Μήλος
/ Sarakiniko, Milos

Αγία Κυριακή, Μήλος
/ Agia Kyriaki, Milos

Παραλία Γέρακας, Μήλος
/ Gerakas Beach, Milos

*Σαρακήνικο, Μήλος
/ Sarakiniko, Milos*

*Σαρακήνικο, Μήλος
/ Sarakiniko, Milos*

Λάγιος Πολυκρέτης, Νάξος
/ *Lagios Polykretis, Naxos*

Φολέγανδρος
/ *Folegandros*

Μήλος
/ Milos

Κάτω Κουφονήσι
/ Kato Koufonisi

*Ψαρστέφανος, Νάξος
/ Psarostefanos, Naxos*

*Ανάφη
/ Anafi*

*Παλαιά Ιερά Μονή Παναγίας Καλαμιωτίσσης, Ανάφη
/ Sacred Monastery of Virgin Mary the Kalamiotissa, Anafi*

*Παλαιά Ιερά Μονή Παναγίας Καλαμιωτίσσης, Ανάφη
/ Sacred Monastery of Virgin Mary the Kalamiotissa, Anafi*

*Κύριος Μάρκος, Ανάφη
/ Mr. Markos, Anafi*

*Οία, Σαντορίνη
/ Oia, Santorini*

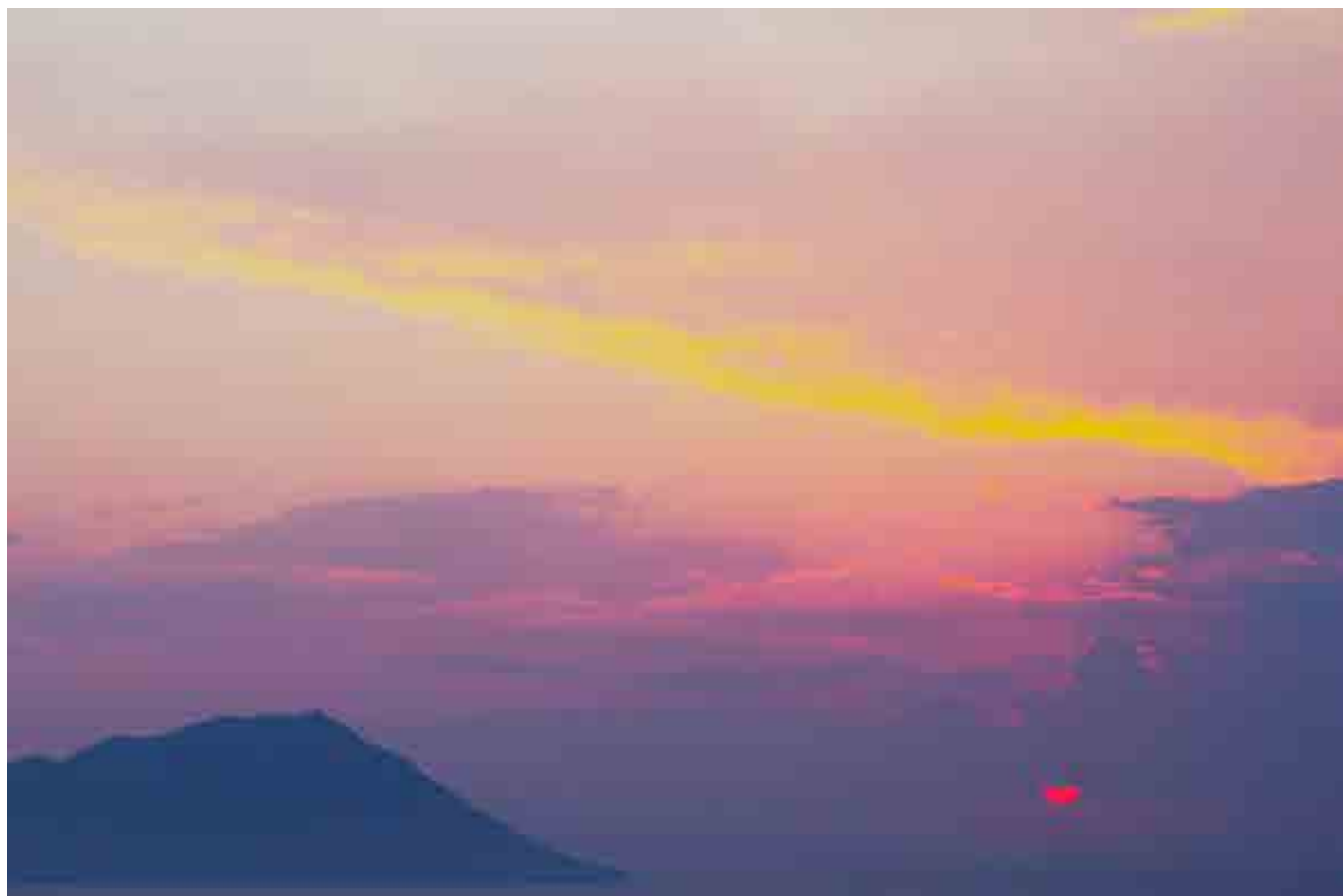

*Προφήτης Ηλίας, Θηρασιά
/ Prophet Elias, Thirasia*

*Προφήτης Ηλίας, Θηρασιά
/ Prophet Elias, Thirasia*

Αμοργός
/ Amorgos

Σαρακίνικο, Μήλος
/ Sarakiniko, Milos

Νάξος
/ Naxos

Παραλία Κολώνα , Κύθνος
/ Kolona beach, Kythnos

Χώρα Κέας
/ Chora, Kea

*Κύριος Παναγιώτης, Ανάφη
/ Mr. Panagiotis, Anafi*

*Αγία Σοφία, Άνδρος
/ Agia Sophia, Andros*

*Κλίμα, Μήλος
/ Klima, Milos*

*Καπετάν Πράσινος, Πάνω Κουφονήσι
/ Captain Prasinos, Pano Koufonisi*

Κείμενο: Χριστίνα Κυπαρισιά / Text: Christina Kyparissia

Χρήστος Νομικός, Σχοινούσα

Ο Χρήστος Νομικός κληρονόμησε το παρατσούκλι του απ' τον παππού του, που τον φώναζαν Ντούρνα. Το γιατί, δεν είναι σίγουρος. Είναι γεννημένος το 1956 και πέρα απ' όλα τα μικρά γύρω νησιά, όπου πηγαίνει για τα γλέντια τους, δεν έχει φύγει πιο μακριά από τη Σχοινούσα. Ασχολείται από παιδί με τα ζώα και στο περιβόλι του φυτεύει φάβα ελπίζοντας πως ο καιρός θα ευνοήσει τη σοδειά του και θα την κάνει βραστερή.

Τον χειμώνα στο νησί τον απολαμβάνει γιατί έχει ωραία ησυχία και επειδή τη θάλασσα την έχει χορτάσει· θα θελε να μπορεί να χαζεύει πλέον βουνά. Λέει πως δεν ζητάει τίποτα παραπάνω από τη ζωή, γιατί «η ζωή είναι ωραία, αλλιώς δεν θα ήμασταν ακόμη εδώ».

Christos Nomikos, Schinoussa

Christos Nomikos inherited his nickname from his grandfather, who was called Durna. Why, he is not sure. He was born in 1956 and apart from all the small surrounding islands, where he goes for their parties, he has never left Schinoussa. He has been involved with animals since childhood and in his orchard he plants fava beans, hoping that the weather will favour his harvest and make it easy to be cooked.

He enjoys the winter on the island because it is quiet and because he has had enough of the sea; he would like to be able to look at the mountains. He says he asks for nothing more than life, because "life is good, otherwise we wouldn't still be here".

*Φάρος της Κέας
/ Lighthouse of Kea*

*Παραλία Κολώνα, Κύθνος
/ Kolona beach, Kythnos*

Τήνος
/ Tinos

Παλιό λιμάνι της Νάουσας, Πάρος
/ Old port of Naoussa, Paros

Γιάννης Φωστιέρης, Καπετάνιος στο "Σκοπελίτης", Σχοινούσα
/ Yannis Fostieris, Captain at "Skopelitis", Schinoussa

Χώρα Άνδρου
/ Chora, Andros

Φάρος Λιβάδας, Τήνος
/ Livada Lighthouse, Tinos

Οία, Σαντορίνη
/ Oia, Santorini

*Λευκή Παραλία, Σαντορίνη
/ Aspri Paralia, Santorini*

*Παραλία Βλυχάδα, Σαντορίνη
/ Vlychada Beach, Santorini*

*Χώρα Άνδρου
/ Chora, Andros*

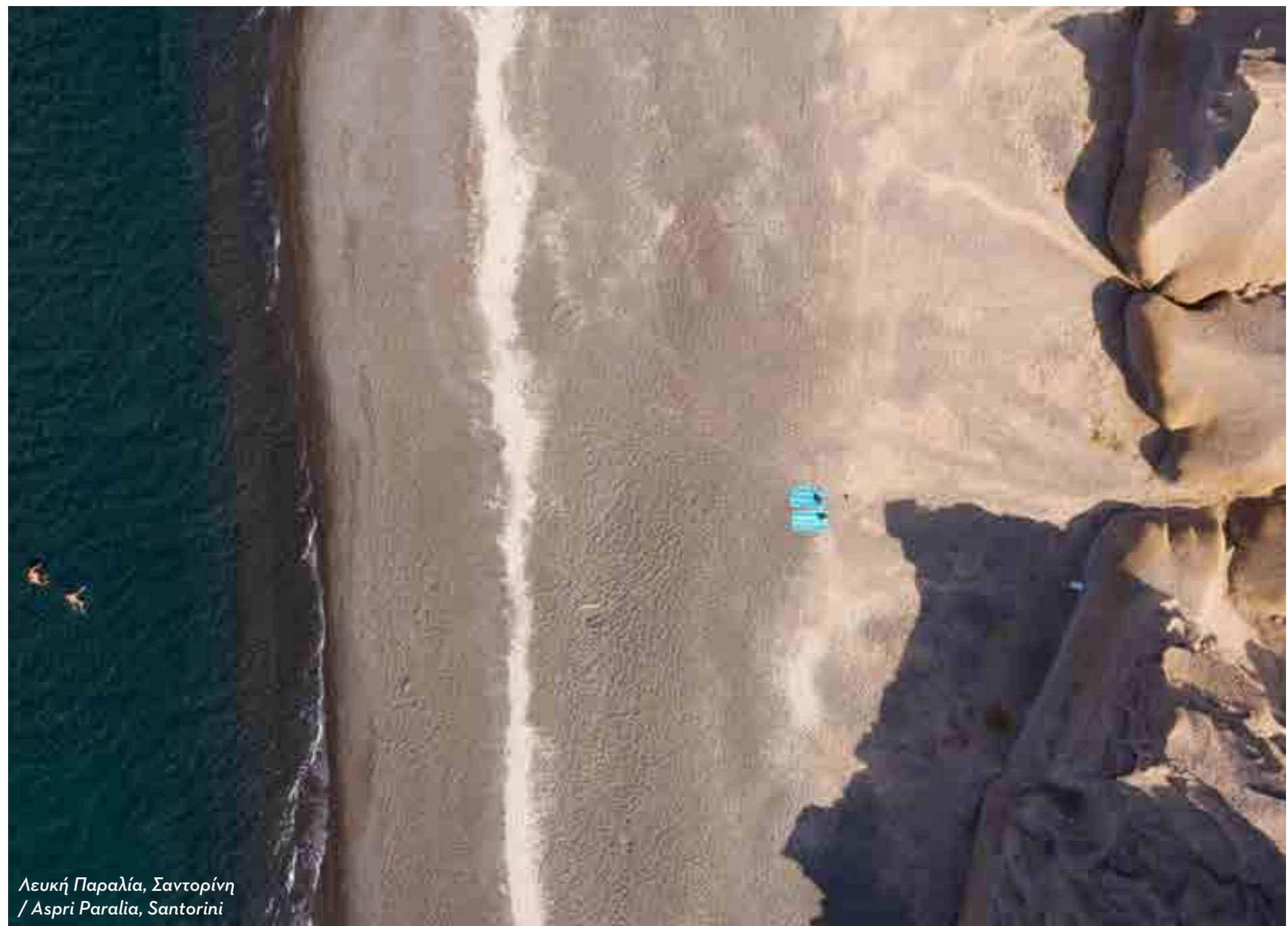
*Κάτω Κουφονήσι
/ Kato Koufonisi*

*Μοναστήρι Παναγίας Χοζοβιώτισσας, Αμοργός
/ Monastery of Panagia Chozoviotissa, Amorgos*

*Πανηγύρι στη Νικούρια, Αμοργός
/ Nikouria Feast, Amorgos*

Λευκή Παραλία, Σαντορίνη
/ Aspri Paralia, Santorini

Οία, Σαντορίνη
Oia, Santorini

*Νικούρια, Αμοργός
/ Nikouria, Amorgos*

*Μάριος Ξανθάκης, Άνω Σύρος
/ Marios Xanthakis, Anos Syros*

Χώρα Άνδρου
/ Chora, Andros

Κείμενο: Χριστίνα Κυπαρισσία / Text: Christina Kyparissa

Φλώριος Κρητικός, Νάξος

Το επίθετο του Φλώριου είναι Κρητικός, από τον παππού του πατέρα του, που ήταν από την Κρήτη και έπαιζε τη λύρα, απ' τον οποίο κληρονόμησε και την αγάπη του για τη μουσική. Το παρατσούκλι του είναι Τίγρης και τούτο το κληρονόμησε από τον πατέρα του, γιατί στην κατοχή η πείνα ήταν τόση, που όταν μια μέρα κατάφεραν να κλέψουν μια γίδα, είχε πάρει ο μικρός ένα κομμάτι από το ζώο που έβραζε ακόμη, και άρχισε να το μασουλάει σχεδόν ωμό. Βλέποντάς τον τότε ένας θείος του γύρισε και είπε στο παιδί πως τρώει το ερίφιο σαν να 'ναι τίγρης.

Παρέα με τον Κορρέ και τον Ψαροστέφανο έχουν γυρίσει όλο το Αιγαίο παίζοντας σε συνάξεις και συναντήσεις. Εκείνοι παίζουν μουσική, εκείνος τραγουδάει. Τους στίχους του τους περισσότερους, τους κρατάει στον νου του, εκτός αυτών που θέλει μια μέρα να γίνουν τραγούδια και έχει σκοπό να τους ταχυδρομήσει σε κάποιον έμπιστο, για να μπορέσει να κατοχυρώσει έτσι τα πνευματικά του δικαιώματα, άμα κανείς ποτέ τους γυρέψει για δικούς του.

Φιλοσοφία λέει πως δεν έχει για τη ζωή, η ψυχή του όμως φανερώνει πως έχει βαλθεί να μείνει παιδί, ένα πειραχτήρι που χαίρεται να μαθαίνει στα παιδιά όσα έμαθε και να μαθαίνει απ' τα παιδιά όσα έχουν να του δείξουν.

Florios Kritikos, Naxos

The surname Florios comes from Crete, after his paternal grandfather, who was from Crete and played the lyre, from whom he inherited his love for music. His nickname is Tiger, and he inherited it from his father, because during the occupation the hunger was so great that one day when they managed to steal a goat, the boy took a piece of the animal, which was still boiling, and began to chew it almost raw. Seeing him, one of his uncles turned to him and told the boy that he was eating the goat as if it was a tiger.

Together with Korres and Psarostefanos they have travelled all over the Aegean playing at meetings and gatherings. They play music, he sings. He keeps most of his lyrics in his mind, except for those he wants to turn into songs one day and intends to send them to someone he trusts, so that he can register his copyright if anyone ever finds them for himself.

He says he has no philosophy for life, but his soul reveals that he is determined to remain a child, a teaser who is happy to teach children what he has learned and to learn from children what they have to show him.

Καστελόριζο
/ Kastelorizo

Πάρος
/ Paros

*Χώρα Άνδρου
/ Chora, Andros*

*Φάρος Τουρλίτης, Άνδρος
/ Tourlitis Lighthouse, Andros*

*Καταράκτες Πυθάρας, Άνδρος
/ Pythara Waterfalls, Andros*

*Αγρότισσα μετά το μάζεμα αμπελοφάσουλων, Σίφνος
Farmer, after picking beans, Sifnos*

